

פ ר ט י - כ ל
 ישיבת ועדת השרים לענייני בטחון
 ז' בסיון תשכ"ז - 15.6.67
 (בשעה 05:00 אחה"צ)

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר

א. אבן
 י. אלון
 ז. ארן
 מ. בגין
 י. ברזילי
 י. גלילי
 מ. דיין
 ז. ורהפטיג
 י. ספיר
 פ. ספיר
 מ. קול
 ח.מ. שפירא

י. עוזאי - מזכירת הממשלה
 י. הרצוג - מנכ"ל משרד ראש הממשלה

סדר היום: ב/66. חילופי שבויים עמ' 2

ב/67. איחוד ירושלים עמ' 5

ב/68. הצעות ועדת השרים המצומצמת שנתמנתה על-פי החלטה מס. ב/65 (א) מיום ו' בסיון תשכ"ז (14.6.67) עמ' 7

רשם: י. מימון

ב/66. חילופי שבויים

שר הבטחון מ. דיין:

מדובר על חילופי שבויים. המצרים מוכנים כבר. הם דרך אגב גמישים. מחוץ לזה שהרגו טייס אחד הם מחזיקים את השבויים שלנו בצורה הוגנת. רצינו לעשות PACKAGE DEAL, היינו למסור את השבויים של כל המדינות הערביות תמורת השבויים שלנו הנמצאים במדינות ערביות שונות. וכאן יש קושי עם העיראקים. שם נמצאים שני בחורים שלנו ואין אצלנו אף שבוי עיראקי. עלול איפוא להווצר מצב שיחזיקו את השבויים שלנו במצרים תקופה ארוכה בשבי עד שנשיג לחץ של המצרים על העיראקים להכנס ל"עסק". דברנו עם אנשי ה"צלב האדום". הם אמרו: יש לנו הסכמת המצרים לחילופי שבויים, אולם העיראקים יגידו שאין בישראל אף שבוי שלהם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אי אפשר לקשור את הענין עם האסירים הפוליטיים

שלנו במצרים?

שר הבטחון מ. דיין:

זוהי איפוא השאלה השניה. ישנם במצרים אסירי ציון ויש מאות יהודים אסורים. אמר איש ה"צלב האדום": ישנם מאות יהודים אסורים במצרים, תכניסו גם ענין זה ל"עסק", כי אצלכם יש אלפי שבויים מצריים. אבל ברור שכל דבר כזה פירושו הכבדה על השבויים שלנו, בעיקר עד שנשפיע על העיראקים, שהם היחידים שאין לנו שבויים שלהם. יש לנו דיפלומט עיראקי אחד ומשפחתו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מי הם האנשים שלנו בעיראק?

שר הבטחון מ. דיין:

שני טייסים שהתקיפו את שדה התעופה חמניה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

האם אנחנו יודעים על מצבם?

שר הבטחון מ. דיין:

לא, הם לא לחמו פה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נניח שאתה עושה חילופים באלפים, אחרי כן אתה

משאיר אצלך איזה גנרלים.

שר הבטחון מ. דיין:

להשאיר אי אפשר. היה לנו פעם כדבר הזה. ברגע שאינם נותן את הרשימה המלאה, הם אחרי כן משנים ואומרים: יש לך עוד, ואתה מסתיר אותם. זה אי אפשר.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

האם לפי אמנת האג אם מחליפים שבויים מחליפים הכל

נגד הכל או מספר נגד מספר?

ראש הממשלה ל. אשכול:

השכל הפשוט אומר: הכל נגד הכל.

שר הבטחון מ. דיין:

הלחץ יהיה גדול יותר לפני שאתן להם אף אחד. אבל
הבחורים שלנו במצרים יצטרכו אז לסבול על לא עוול בכפם. אבל אני מציע שנעשה כך.

אגב, מהעיראקים יש לנו רק דיפלומט ומשפחתו
שמצאנו בעיר העתיקה. מה הוא אשם? הוא איננו איש מלחמה. איני יודע גם מה משקלו
ומה חשיבותו.

בכל אופן, אנחנו רוצים לעשות מהכל PACKAGE DEAL,
ואנחנו אומרים: אתם הופעתם בחזית אחת, מצרים סוריה וירדן. יש לנו שבויים מכל
המינים, פרט לעיראק. מספר השבויים שלנו הוא 16. נוסף לזה ישנם אסירי ציון
ומאות יהודים אסורים במצרים. שחררו את כולם וקחו לכם את 5,000 השבויים עם
הקצינים. חילופים הם חילופים.

השר מ. בגין:

נחזיר לנאצר את המפקדים הראשיים?

שר הבטחון מ. דיין:

ומה תעשה אתם?

השר מ. בגין:

אני יכול לתת להם חלק.

שר הבטחון מ. דיין:

השאלה היא האם יש לנו רשות לכך? אחרי חקירת
השבויים שלהם, אני מוכן לתת להם את כולם ובלבד שיתנו לנו את כולם. זה לא ילך
להחליף 16 מול 16.

השר מ. בגין:

מה עם שני הבחורים בסוריה?

שר הבטחון מ. דיין:

מצאנו בחור אחד הרוג, שעונה עם כוונות. אם הראו
אותו קודם בטלוויזיה או לא, אינני יודע. מתוך 4 שנפלו בסוריה 2 חיים, אחד הוא
בנו של סבר. כשמצאנו את ההרוג ניגש לראות, חשב שזהו בנו. אלה השנים שנשארו
בחיים אותם הראו בטלוויזיה. היו פצועים, זחלו. אחד לא מצאנו. ביחס לשנים
בעיראק מישוהו אמר שדואגים להם. אנחנו מכירים קצין לבנוני המטפל בדבר. אבל אם
נכרוך את כל הארצות יחד, זה ימשך זמן רב.

ראש הממשלה ל. אשכול:

שחרור שבויים וחילופי שבויים אינם מתקיימים אלא

כשיש איזה הסכם על שלום?

שר הבטחון מ. דיין:

לא, גם כאשר יש הסכם לחילופי שבויים. כבר החלפנו פעמיים אחרי המלחמה. קבלנו את אסירי גוש עציון באמצע המלחמה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אלה לא היו חיילים, הם היו אזרחים.

שר הבטחון מ. דיין:

הם יכלו להחזיק אותם. היו חילופי שבויים אחרי 1956. יש לחץ על ה"צלב האדום". כעת ישנה הפסקת אש. אנחנו וודאי איננו אומרים שהמלחמה לא נגמרה. יש גם לחץ של האנשים שלנו שיושבים עם כל הקצונה. הם לא יתנו את הטייסים שלנו אם אנחנו נחזיק את הגנרלים שלהם. יותר נוח לקשור את כולם יחד. בכלל המצרים לחוצים, ילכו הם לדבר עם העיראקים. אלא מה? ברור כי כתוצאה מכך הטייסים שלנו היושבים במצרים יושבים על לא עוול בכפם והם מחכים עד שהמצרים ישפיעו על העיראקים לתת את השבויים שלנו ולתת אותם ללא תמורה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

צריכים אנו לקבוע לעצמנו שבוע ימים.

שר הבטחון מ. דיין:

כאמור, יש גם ענין של אסירי ציון היושבים במצרים. המצרים יגידו שאין זה חל על מרגלים. גם זה יקח זמן "לנדנד" להם. כניסה לדרך זו פירושה שהדבר הזה ימשך. אני בכל זאת ממליץ לעשות זאת. המצרים מוכנים להחליף מיד את השבויים. הם הודיעו זאת על ידי אנשי ה"צלב האדום". במצרים יושבים 9 שבויים שלנו, 6 מחיל הים ו-3 או 4 טייסים.

שר הבריאות י. ברזילי:

כולם חיים?

שר הבטחון מ. דיין:

כולם חיים, יש מכתבים מהם.

אנשי ה"צלב האדום" הביאו לי תשובה חיובית מהמצרים, לא מעיראק. אני צריך לשלח את המצרים לעיראק כדי שידברו על לבם. בינתיים הבחורים שלנו ישבו במצרים עד שהמצרים ישפיעו על העיראקים. אבל אין לנו כל הצעה אחרת איך להוציא את הטרף מפני העיראקים ואת אסירי ציון. יש לנו בכל זאת 5,000 שבויים שלהם ולא תהיה לנו הזדמנות שניה מה להציע.

השר י. ספיר:

האם ישנם בדמשק אסירי ציון?

שר הבטחון מ. דיין:

אינני יודע. אבל אצלנו בשבי ישנם עשרות קצינים סוריים.

הבוקר יצא ה"צלב האדום" בהליקופטר שלנו עם שני אנשים שלנו לחפש את "תועי המדבר".

אם הצעתי נראית לכם, ננהג ככה. בסופו של דבר יהיה וודאי קושי עם המשפחות של הטייסים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מציע שביום ראשון יובא העניין לממשלה. מספיק אם חבר אחד יחשוב אחרת.

שר הבטחון מ. דיין:

ואז אדע גם יותר פרטים. אולי בינתיים יהיה איש ה"צלב האדום" בעיראק.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בינתיים אתה מעמיד את הדרישה?

שר הבטחון מ. דיין:

העמדנו.

השר מ. בגין:

האם עלינו להתחייב מראש למסירת כל השבויים שבידינו, גם הטוראים וגם המפקדים, גם הגנרלים והקולונלים, המפקדים הבכירים? זה יתן אפשרות לנאצר לקום חיש מהר על רגליו. אחיה מוכן ברגע מסויים למסור את כולם בשביל להציל את היהודים. אבל לא צריך למהר ולמסור את כל האלפים, את כל הקצינים. נלך להחליף שבויים על פי סלקציה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

השאלה היא: האם אפשר לעשות סלקציה? את זאת צריך לברר. אבל מכל מקום דבר אחד ברור, טוב יהיה אם נקבל 500 יהודים האסורים וגם את אסירי ציון.

מ ח ל י ט י ס :

להביא את שאלת חילופי השבויים בינינו לבין מצרים להחלטת הממשלה ביום א' הקרוב.

ב/67. איחוד ירושלים

ראש הממשלה ל. אשכול:

שמענו הבוקר - אני רק מספר כעת מפי עד - שהועדה שישבה על הכנת שלושה חוקים או תקנות ביחס לירושלים סיימה את עבודתה, והעניין יבוא וודאי לממשלה.

השר מ. בגין:

מישיבת הממשלה, שנתקימה לפני מספר ימים ובחרה בועדה מצומצמת, חל שינוי מסויים. העניין היסודי, שנתקבל על דעת כל חברי הועדה, הוא שדרוש חוק, אבל מוטב שזה לא יהיה חוק לבד לירושלים, אלא שדיני המדינה חלים על כל השטח של ארץ ישראל. הועדה קבלה הצעת חוק. החוק יהיה בעיקרו בעל שני סעיפים. לראשונה יתקבל: המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה יחולו על כל שטח של ארץ ישראל, כפי שייקבע על ידי הממשלה בצו. בעקבות החוק הזה יתקבל חוק שני מוניציפלי שיתן סמכות לשר הפנים לקבוע גם כן באופן כללי תחומה של עיריה ולצורך להנהלת העיריה אנשים שלא היו בה עד כה.

בקשר לסמכות הזאת שתינתן לשר הפנים נקבעה באופן פרוביזורי מפה של ירושלים הגדולה, הכוללת את העיר העתיקה ואת שני החלקים החדשים מסביבה. המפה היא כל כך יפה: העיר העתיקה בין החומות היא ממש במרכז.

שר האוצר פ. ספיר:

זה מרכז העולם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

טבור הארץ.

השר מ. בגין:

יש עוד התייעצות עם הצבא בקשר למצב הבטחון. יוצא עוד חוק, חוק שמירת המקומות הקדושים הקובע עונש חמור לכל מי שמחלל או פוגע במקום קדוש.

שר התוך א. אבן:

שמענו שנכנסו בנעלים למסגדים.

השר מ. בגין:

כל שלוש הצעות החוקים יובאו ביום א' בפני הממשלה. יש להניח שהממשלה תסמוך את ידיה עליהן. ביום ב' תועברנה לכנסת. אנחנו רוצים שמליאת הכנסת תשב ביום שני בבוקר.

שר העבודה י. אלון:

היה טוב שנוכל להציץ בגבולות המוצעים לירושלים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אבל זה לא צריך להביא לכנסת.

השר מ. בגין:

אבל לממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ישבה ועדה, היא זכאית כמונו להביא את הצעותיה לממשלה. לא נטחן את הדברים עוד הפעם.

ב/68. הצעות ועדת השרים המצומצמת שנתמנתה עפ"י החלטה מס. ב/65 (א) מיום ו' בסיוון תשכ"ז (14.6.67)

ראש הממשלה ל. אשכול:

נעבור למה שהוטל עלינו ולמה שקיבלנו על עצמנו. נמסר לי "סיכום הצעות של ועדת השרים המצומצמת מיום 15.6.67". היבול הוא ארבע עמודים במכונה, אבל אני יכול להגיד שיש בזה הרבה גרעינים. אבל לתקופה הראשונה זה מספיק כנראה. אני קורא לפניכם:

" א. סוריה - מצרים

לעמוד בכל תוקף על חוזי שלום עם שתי ארצות אלו. כל הסדר בינלאומי אחר לא בא בחשבון".

הדבר ראשון הוא איפוא שאנחנו רוצים בשלום ובחוזי שלום, ולא בהסכמי שביתת הנשק, ואיננו מסכימים לשום הסדרים זמניים. כאלה היו לנו כבר 19 שנה וזה מספיק לנו.

"להבהיר היטב לגורמי חוץ, ובמיוחד לארצות הברית, כי לא נזוז מעמדה זו, יהיו הלחצים אשר יהיו".

זוהי ספרות. העיקר הוא בסעיף הראשון: פנינו לשלום, יצאנו למלחמה בפעם השלישית כדי להגיע לחוזי שלום.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לא יצאנו למלחמה. נתחוללה מלחמה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

"ב. הועלו הצעות שונות לתנאים מצדנו למקרה של שיחות שלום עם סוריה או מצרים, או עם שתיהן:

(1) אם מסכימים לשלום - יהיה הגבול בין ישראל - סוריה הגבול הבינלאומי (מנדטורי), כלומר, ביטול האזורים המפורזים". האם זה כולל את עזאזיאת?

שר הבטחון מ. דיין:

חצי עזאזיאת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

היות ואנחנו אומרים שבמרחק של 20 ק"מ מהגבול לא יהיה נשק, אין זה חשוב.

(2) להבטיח בהסדר הגבול שינויים קלים גם בגבול הבינלאומי במגמה לכלול את מקור הבאניאס בתחומנו. היינו מקור הנביעה של המים, לעשות מאמץ שיהיה לנו שם איזה מאחז, אם זה צבאי או התישבותי או משהו, שנשב על המעין. (היתה הצעה לכלול גם את אזור צפון-מזרח הכנרת בשטחנו).

"(3) פירוז מוחלט של הרמה הסורית." זאת אומרת אותה הרמה שהיא עכשיו בידינו. זאת אומרת אין אנחנו תובעים לעצמנו את הקרקע. ישבו (ה"י" קמוצה) שם גויים, ישבו (ה"י" צרויה) שם גויים, אבל נשק לא יוכל להכנס לשם.

שר העבודה י. אלון:

מי יבטיח זאת?

ראש הממשלה ל. אשכול:

על זה אפשר לדבר. יכולים שני הצדדים להבטיח, יכולים להוודע כאשר מתחילים שם לעשות משהו. זה לא ביום אחד מכניסים לשם מאה תותחים או אירונים. העיקר הפרינציפ הוא פירוז מוחלט.

"(4) פירוז מוחלט של סיני שיובטח על ידי הסכם בין שתי המדינות, שאם כוחות מצריים נכנסים לסיני - אנו רשאים להכנס. (תנאי דומה לגבי הרכס הסורי)." "

בסיני זה שטח גדול יותר, קל יותר לדעת ולהרגיש, שם זה רק רוחב של 20 קילומטר, אבל גם כן אפשר לדעת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הרבונות על סיני היא מצרית?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם יהיו חוזי שלום.

אבל בשעת הבירור ישבו גויים והם לא יסתפקו במה

שנגיד, הם ישאלו שאלות.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

והדרך אל שארם-א-שייח'?

ראש הממשלה ל. אשכול:

"(5) חופש השיט בתעלת סואץ ובמיצרי טיראן, וכן חופש הטיסה מעל מיצרי טיראן ומפרץ שלמה.

(6) יתכן שנתבע גם הצבת כוח ישראלי קבוע בשארם-א-שייח'."

שר העבודה י. אלון:

כח משותף ישראלי-מצרי.

"ג. בשיחות עם גורמי חוץ אין להעלות את התנאים הנ"ל, אלא להידבק בנוסח כי אנו תובעים משא ומתן ישיר לשלום. במקרה ונתיבע לפרט תנאינו, יש להשיב כי כאשר נגיע לשיחות שלום לא תהיינה לנו תביעות החורגות מאלו המקובלות לגבי חוזי שלום."

בדרך כלל, מה שקראתי עד עכשיו זה בשביל עצמנו, לצורך פנימי, לשימוש פנימי. אם נשמע שיש תזוזה, שמוכנים לשבת ולנהל משא ומתן על שלום, נאמר: אל תפחדו, לא תהיינה לנו תביעות החורגות מאלו המקובלות לגבי חוזי שלום. אם יש חוזה שלום בין שתי מדינות, מעלים פחות או יותר על הדעת, או שיש שטח שאין בו נשק או דבר דומה לזה.

"ד. עזה.

(1) שטח רצועת עזה יהיה חלק ממדינת ישראל.

(2) הועלתה מחשבה כי יש לבדוק מיד אפשרות של יישוב פליטים באל-עריש ובמקומות אחרים בסיני, ולבקש למטרה זו סיוע רחב מיהדות העולם ומהמעצמות."

היינו רוצים לסדר זאת "על חשבון החותן". אבל יתכן שגם היהודים וגם העולם היו נותנים כסף למטרה זו. היהודים היו נותנים כדי להפטר מהבעיה. "רוב המשתתפים התנגדו להצעה זו בטענה שבכך אנו כבר מסתבכים עם ארצות הברית, שכן ארצות הברית מכירה שסיני היא שטח מצרי; ושנית - תתעורר טענה בינלאומית שאנחנו מקשים על אפשרות של משא ומתן ישיר עם מצרים, הזקוקה לאזורי מחיה לאוכלוסייה הגדולה. אגב, היתה הערה, שלו באמת היה מקום בסיני לישוב אזרחים, מפליא הדבר שמצרים לא ניצלה אפשרות זו."

לנו הציעו פעם את אל-עריש. שלחנו לשם משלחת. איני יודע בדיוק מה קרה. אבל עובדה היא שלא נאחזנו שם. אילו אפשר היה להתיישב שם, היו וודאי המצרים עושים זאת. העולם יודע שבמצרים יש התפוצצות האוכלוסיה. אם אפשר ליישב את הסביבה ההיא, יגידו: יש לנו את מי ליישב. בסיכום, בשבילם חשוב ליישב שם ולהקים שם ישובים, אם זה אפשרי.

"בסיכום - הצעת הרוב היתה להשאיר הרצועה ללא שינוי בשלב זה." היינו דעת כולם היא שצוה זוהי ישראל. השאלה היא רק: מה לעשות עם הפליטים שם? "דבר זה אפשרי לרגל ההסכם שהושג בין ממשלת ישראל לאונרר"א". הושג הסכם עם אונרר"א, שהיא ממשיכה לפרנס, לכלכל ולזון את הפליטים שם. "הוצע לשקול אפשרות של העברת מספר מסויים של פליטים לישוב בגדה המערבית."

כאשר נגיע לגדה המערבית, נדבר על זה. היתה גם הצעה לחפש דרכים - ואולי אין זה מן הנמנע - להגירה.

"ה. הגדה המערבית

(1) הכל הסכימו כי גבול ירדן - ישראל הוא על נהר הירדן.

(2) הכל הסכימו כי יש להתקין מגע מידי בין המנהיגות וראשי עיריות בגדה המערבית לבין השלטון הצבאי."

יש בערים ואולי גם לא בערים, אישים מכובדים נכבדים. ביחוד מי שהוא ראש עיר, הוא וודאי איזה דבר.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

הם היו חברי ממשלות בירדן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

קודם כל, זה אומר שלפי שעה - ואיני יודע מתי יגמר "לפי שעה" זה - ישנו מימשל צבאי בכל השטח החדש הזה ששוחרר. ואנחנו מחפשים לנו הזדמנות - זה יכול היה גם להיות לפני שבוע - ואפשרויות למצוא אולי אישים שירצו להיות מנהיגי החלק הזה.

"(3) היתה הצעה:

(א) להכריז על המשולש כחבל אוטונומי."

שר העבודה י. אלון:

המשולש מינוס בקעת הירדן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

את אשר בגין מפחיד הכיטוי "חבל אוטונומי". אולי נדבר על חלקים אוטונומיים.

"(3) היתה הצעה: (א) להכריז על המשולש כחבל אוטונומי, עם זכויות פנימיות, פרט לענייני חוץ ובטחון, שיושאר בידי ממשלת ישראל על יסוד הסכם בין החבל האוטונומי לישראל. במקרה זה הוצע לתכנן היאחזויות יהודיות בבקעת הירדן, מטירת צבי ועד ים המלח. כדי לנתק את החבל האוטונומי ממגע ישיר עם עבר הירדן."

רחמנות על הישובים הללו, הם יהיו בין השנים. אבל אני חייב להגיד שלא היו הרבה חסידים להצעה זו שנמחר עכשיו לתקוע שם ישובים חדש. אפילו אדם כיוסף וייץ אמר, לא לרוץ עדיין מהר לגוש עציון. אבל אין זה עדיין תורה למשה מסיני.

"(ב) לספח את אזורי ירושלים, חברון, בית לחם וים המלח, על תושביהם, למדינת ישראל, לכל דבר."

מזכירת הממשלה י. עוזאי:

היתה הצעת אשר אלון המורכבת משני דברים.

אשר מ. בגין:

לא לכתוב "לספח" אלא "להכליל".

מזכירת הממשלה י. עוזאי:

המשולש הוא חלק אוטונומי, ואת יתר החלקים - חברון, ירושלים, בית לחם, הם חלק אינטגרלי - אותם להכליל בתוך מדינת-ישראל.

ראש הממשלה ל. אשכול:

"כנגד הצעה זו היתה טענה שעל ידי כך אנו יוצרים עובדה מדינית מסוכנת, שכן כל צעד מדיני בכיוון אבטונומיה עשוי להעלות דרישות למדינה פלשתינאית בגבולות 1947."

אשר מ. בגין:

זוהי הבהלה שלי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

"סוכם לעת עתה לא לצאת בשום הכרזה פורמאלית לגבי אבטונומיה, ולהסתפק בהצעה ה(2) דלעיל".

אשר בגין העלה מחשבה, היות ואלה הם נתינים חדשים, ועל נתינים חדשים אין חל חוק חשבות, יכולים הם לחכות 5, 7 או 9 שנים עד שיקבלו זכות אזרחות ואז יוכלו לבחור לכנסת, ומה שיהיה במשך כך וכך שנים - נראה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אולי במקום "חבל אבטונומי" להגיד "קנטון". יש

נדבר הזה בשווייץ.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אלה הן שתי מילים עבריות מאוד, ממש מן המדרש. גם "אבטונומיה" וגם "קנטון". אבל בשווייץ הם משתפים אחרי כן בקונגרס הפדרלי או בפרלמנט הפדרלי.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לא איכפת לנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אז יש להם זכות הצבעה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

גם לתושבי חבל אבטונומי יש זכות הצבעה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אלה המדברים על חבל אבטונומי מתכוונים שנעשה חוזה על גישה לנמל, על קשרים מסחריים, והבטחון הוא בידינו, אבל הם יהיו עצמאיים בעניינים אחרים ויסדרו להם את העניינים.

הוסכם שלפי שעה אנחנו מחזיקים את זה לשימוש פנימי. והיה כאשר ישאלך בנך מחר לומר מה זאת, תגיד לו: אנחנו עושים חישובים.

השר מ. בגין:

מחפשים פתרון קונסטרוקטיבי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

"(1) תושבי הגדה המערבית. תהא המתכונת הפנימית בגדה המערבית אשר תהא, דעת כל המשתתפים היתה, שאין להעניק אזרחות ישראלית ליושבי הגדה המערבית כולם, היינו בשום פנים שלא תינתן להם זכות הצבעה לכנסת."

לזה אנחנו מחפשים דרך. ודאי אין מכריזים זאת היום. אבל כולנו נבהלנו מתוספת של מליון או מליון ו-200 אלף ערבים, שפרים ורבים. כאמור, אין אנחנו מכריזים זאת, אבל אנחנו אומרים זאת לעצמנו.

"שלוש הצעות הועלו לגבי מעמדם בשלב זה:

- (1) להעניק להם מעמד של תושבים, וכעבור שבע שנים לדון בשאלת אזרחותם;
- (2) קיום ממשל צבאי, ללא הענקת כל סטאטוס לתושבים, אלא להעניק להם השירותים הדרושים;
- (3) הענקת המעמד לתושבי המשולש, הנובע ממתן אבטונומיה וסיפוח יתר התושבים למדינת ישראל."

הסעיף השלישי אומר מיד אבטונומיה, ומה שנחוץ לחבל זה נבלע בתוך ישראל פה ושם, אם זה כדאי לנו.

"(2) לעמוד על כך שהסכמי שביתת הנשק בטלים ומבוטלים, עקב תוקפנות מדינות ערב. (לבקש חוות דעת של מומחה למשפט בינלאומי בנדון).

(ח) להשיב לראש ממשלת בריטניה כי אנחנו רואים את הירדן כגבול בינינו לבין ממלכת ירדן ומוכנים להיפגש עם המלך חוסיין על בסיס זה, רצון לבנות יחסי שכנות טובים.

הגיע שדר מראש ממשלת בריטניה והוא שואל אם אנחנו רוצים לחטוף שיחה עם חוסיין. משה דיין אומר: לא מדובשך ולא מעוקצך. אבל אנחנו סיכמנו שמוכנים להפגש על בסיס זה שאנחנו רואים את הירדן כגבול בינינו לבין ממלכת ירדן, ומתוך רצון לבנות יחסי שכנות טובים. לכל הפחות אני ויעקב הרצוג יש לנו לב להאשמים.

שר האוצר פ. ספיר:

אם זה יכול לעזור, אני מצרף לזה את קולי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

במקום לענות תשובה שלילית, אנחנו אומרים: הירדן מבדיל בינינו, אם אתה תשמאל ואיימין ולהיפך, ואז נחיה חיי אחים ושכנים טובים; אבל לא להגיד, אין לנו מה לדבר אתו, אנחנו ברוגז.

ד"ר י. הרצוג:

היתה גם הצעה לבקש לפליטים דרכי הגירה לארצות אחרות. יש הצעה של ראש ממשלת קנדה לבדוק אפשרות ליישב פליטים ערביים בקנדה. היה גם ענין של איחוד כלכלי עם ירדן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יש פה ספרות לא מעט, אבל הגרעינים הם: חוזה שלום כדבעי, ככתוב בתורה: כאשר יש חוזה שלום, אנחנו נידבר ולא נתבע יותר מתביעות המקובלות בחוזי שלום שמדינות כורתות בינן לבין עצמן אחרי מלחמה. ודאי לא נתבע לנו את סיני, ביחס לסיני נדרוש שזה יהיה שטח מפורז. ביחס לסוריה, אנחנו רוצים להבטיח לנו את המים ורצועה כזו מפורזת מנשק, שלא יוכלו לקלוע בנו. בגדה המערבית הגבול הוא הירדן. אשר לערבים, כמובן אם אפשרית איזו הגירה - היא רצויה, בכל אופן, איזו תקופה יהיה ממשל צבאי ובמשך חשנים נראה מה שיהיה.

השר מ. בגין:

היה כתוב "כי עד לשיחות שלום וחוזי שלום, אנחנו נשארים במקומות ששיחררנו".

ד"ר י. הרצוג:

כתוב כך: "להבהיר היטב לגורמי חוץ, ובמיוחד לארה"ב, כי לא נזוז מעמדה זו, יהיו הלחצים אשר יהיו".

ראש הממשלה ל. אשכול:

מר בגין צודק שזה אינו כתוב.

מזכירת הממשלה י. עוזאי:

הכנסתי את המלים "כל עוד אין מגיעים לשיחות שלום", אבל אמרו שזה ברור מאליו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אין שיחות שלום - אין, אז סטאטוס קוו, יושבים בשארם-א-שייח' ומחזיקים ביתר המקומות.

שר הבטחון מ. דיין:

לסעיף הראשון של "שלום", אני מציע לומר רק "שלום על יסוד הגבול הבינלאומי". אין שום סיכוי שנגיע לזה. כל מיני תוספות שנוספו לפסוק הנ"ל, אם נתחיל לומר שאנחנו רוצים לפרז שטח זה ושטח זה, זה יתן להם רק יסוד להתלות בתקוות שונות. אנחנו רוצים חוזה שלום אתם בצורה המובהקת של שלום על יסוד הגבולות הבינלאומיים. הגבול הבינלאומי הוא עד רפיח. אין שום סיכוי שייענו להצעתנו זו ולכן אין לנו כל ענין לדבר עכשיו על פירוז. כשיהיה שלום, נדבר על ענינים כאלה. אני מדבר עכשיו על מצרים וסוריה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לאפוקי מאי? מה אתה רוצה למחוק?

שר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה למחוק בהודעה להם או לאמריקאים איזו שהיא תוספת למלים "שלום על יסוד גבולות בינלאומיים". אם יש שלום - זה חופש שיט בשארם-א-שייח' וחופש שיט בתעלת סואץ ואין יורים ואין פדאיון. לכשנגיע לשיחות שלום, נעסוק בפרטים ונפרט דברים. כשאני אומר "על יסוד הגבול הבינלאומי", אין זאת אומרת שלוקחים עפרון ומסמנים, אבל אנחנו נמצאים במצב שנוח לנו להציג עמדה ברורה ופשוטנית עד הסוף, שפירושה תמורת שלום נהיה מוכנים לדבר על פרטים. אם נקבל סירוב מהצד השני, אל ניתן להם זיז שיוכלו להאחז בו. אין לנו לספק להם זיזים. לכשנגיע לשיחות שלום עם מצרים ועם סוריה, נדון לגופו של דבר בהסכם. אני מציע לכתוב רק "שלום על יסוד הגבול הבינלאומי". נקבל תשובה שלילית, נישאר בכל המקומות. אנחנו רוצים בהסכם שלום.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אבל למה עזה אצלנו?

שר הבטחון מ. דיין:

מה שהיתה פעם "פלשתינה". רפיח היא גם כן באמצע,

אל-עריש - לא.

זאת אני מציע. אני מציע לא לתת להם איזה שהוא זיז. זה רק יכביד עלינו. היום אנחנו במצב רוח טוב, מחר יהיו לחצים עלינו. אין להשאיר זיזים. הם לא יקבלו את הצעתנו לדון על חוזה שלום, נשב בסיני. נשב בסוריה, ניגעגן בזה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה בדיוק ישנו. אתה רוצה רק למחוק ספרות. אנחנו דורשים שלום, ואחרי כן כתוב: "אם מסכימים לשלום - יהיה הגבול בין ישראל - סוריה הגבול הבינלאומי".

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

וגם מצרים?

ראש הממשלה ל. אשכול:

וגם מצרים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הבאניאס לא נכלל בזה.

שר הבטחון מ. דיין:

הבאניאס לא נכלל בזה. אבל עלינו להגיע למצב פוליטי טוב יותר. נגיד: גבול בינלאומי על יסוד שלום. נראה אם איזה ערבי ירצה בזה. אז נוכל להגיד: ידנו לא שפכה את הדם הזה. אם לא יסכימו, נשב בכל המקומות.

אני מציע לא להכנס לפירוט. היום מספיק לומר זאת. היום אין אנחנו בכלל מדברים אתם אנחנו אומרים לאמריקאים: אנחנו רוצים שלום על יסוד הגבול הבינלאומי.

ביחס לגדה המערבית ועזה וכו' אנחנו אומרים:

הירדן הוא הגבול.

יש שתי נקודות הקשורות בזאת. אני מציע שהמטרה בגדה המערבית, בשטחים החדשים, יהיה מימשל צבאי, משטר צבאי, עם גבול, שערכים משם אינם עוברים לשטח הישראלי וכן להיפך. פה אתם וגם אנחנו בתוך ישראל, אבל עד כאן אתם ועד כאן אנחנו, איש איננו עובר משטח אחד לשני ללא רשיון. וודאי יצטרכו להיות רשיונות. יש פה חלוקה גיאוגרפית ולא מתחיל קרנבל, שאנחנו נוסעים באופן חפשי למערת המכפלה ולגוש עציון ולהם יש קרובים ישראליים ונוסעים לכאן. בשלב זה ישנו הגבול הישראלי בינינו ובין מה שהיה אצל חוסיין. פרט לירושלים ישאר הגבול שהיה קיים, שם הם ופה אנחנו. אני לא מכניס בזה את חברון ואת בית לחם. ביחס למקומות אלה נעשה הסדרים. יהודים ירצו לנסוע למערת המכפלה, תיירים ירצו לנסוע לבית לחם, נעשה לגביהם הסדרים, אבל לא ערכוב תחומים. יוצאת מן הכלל רק ירושלים; ירושלים עוברת לישראל. דינה של ירושלים כדינה של נצרת. יחד עם זה קבלנו עוד 100,000 ערבים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

חברון תהיה בתוך האנקלאווה הערבית?

שר הבטחון מ. דיין:

חברון תהיה בתוך האנקלאווה הערבית, אבל בתוך

הגבול הישראלי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הם יהיו חייבים לתת לנו רשיונות ללכת לשם?

שר הבטחון מ. דיין:

יהיה שם מימשל צבאי.

שר הפנים מ. ח. שפירא:

אם יהיה קנטון או כפי שהם קוראים כאן "חבל אוטונומי", אתה חושב שזה יכנס לתוכו?

שר הבטחון מ. דיין:

בשלב זה יש לומר ביחס לזה שלושה דברים: (א) הגבול בינינו ובין ממלכת ירדן הוא הירדן. (ב) קיים גבול פנימי של ישראל לפי הארץ הקודמת, החלוקה הקודמת, פרט לירושלים. קלקיליה וטול כרם ועוד מקומות כאלה ישארו בשטח הממשל הצבאי שלנו. במסגרת של הממשל הצבאי אנחנו עושים למשל סידורים לביקורים במערת המכפלה ובמקומות אחרים. דינם של הערבים שם הוא כדין הערבים בסוריה או באל-עריש. הם אינם יכולים לנסוע מחר מאל-עריש לתל-אביב, אנחנו יכולים לנסוע לאל-עריש, כי אנחנו אחראים למצב שם. זהו גבול ברור ואין להתחיל לערער אותו עכשיו בכוונות טובות על ידי כל מיני פירוטים לפני שהעניין שקול ומחושב אצלנו עד הסוף.

(ג) יש לי עוד רעיון שלא עלה בדעתי הבוקר.

החכמתי בשעות הצהריים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נחכה למחר.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע שבאזור זה נעשה בחירות, שהם יבחרו את נציגיהם. נעשה רישום ונעשה בחירות. אני מתכוון לבחירות של נציגיהם, ולא רק בחירות מוניציפליות. אני יודע שיש לנו בענין זה חילוקי דעות. אני מסכים שאיננו מכריזים שום הכרזה בענין זה, לא כלפי חוץ ולא כלפי פנים. איננו קובעים עכשיו אם זה קנטון או אבטונומיה, גם איננו יודעים זאת. אבל אנחנו יכולים לומר: ישנו רישום תושבים, והתושבים האלה, נוסף לבחירות המוניציפליות, בוחרים את נציגיהם, ועם נציגיהם נדון על ההסדרים ואנחנו נקבע אחרי כן מה הם ההסדרים. כאשר הערבים ישאלו "מה אתם עושים?" נאמר "איננו יודעים עדיין, לא הגענו לסוף ההסדר."

זוהי לדעתי דרך, לא רק כדי להרוויח זמן, אלא שכל משא ומתן אחר עם נציגים שאינם נציגים נבחרים, פסול. הם יגידו: מיניתם אותם. יהיה רישום תושבים ויבחרו בנציגים, זהו צעד נמרץ שזוהי יחידה. מה הסטאטוס של היחידה איננו אומרים לעת עתה לא להם ואף לא לעצמנו. יתכן שבסופו של דבר נבוא למסקנה שהציע השר בגין, או לעשותם אזרחים או באפשרויות אחרות. מוטב לעשות מהם אזרחים. אולי נספח את חברון. אבל עכשיו נאמר: רישום התושבים, בחירת נציגים, ועם הנציגים המוסמכים של הציבור הזה ננהל משא ומתן. אין זה מותנה בדברים הקודמים.

הסעיף השלישי אינו מותנה בשני הסעיפים הקודמים ביחס לגבול וביחס למשטר צבאי. הסעיף השלישי אינו תנאי לשני הדברים הקודמים. זוהי תוספת שלי משעות הצהריים. אם יקבלו אותה - טוב, אם לא - ישארו הדברים הקודמים. אני מציע גם את הדבר השלישי. אבל אם זה אינו נראה לכם, אין זה תנאי.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

ומה בדבר פגישה עם חוסיין?

שר הבטחון מ. דיין:

אינני נגד פגישה עם חוסיין. אבל אני אומר: הגבול הוא הירדן. אם על יסוד זה, בידיעת הדבר הזה הוא רוצה להפגש אתנו - אדרכא.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ביחס להצעה בדבר הגבול הבינלאומי - זה טוב כלפי העולם כולו שאיננו נכנסים לפרטים. אבל לדעתי מוכרח להיות מישור שצריך לדעת מה אנחנו חושבים. אנחנו לא יכולים למחרת, לאחר שמקבלים את הנוסחה הזאת, לבוא ולהגיד לאמריקאים או לאחרים: אנחנו רוצים שסיני תהיה מפורזת בצורה זו או אחרת. אמריקה תראה את עצמה כאילו מרומה על ידנו על ידי הנוסחה הכללית. הנה היום היה בראדיו שהיתה שוב ישיבה של הממשלה הצרפתית. שאלו אותם: איך אתם מתייחסים לענין מה שכבשו? אמרו: אי אפשר לכבוש לפני שמקבלים אישור על ידי או"מ, או משהו דומה לזה. צרפת שוב הולכת בדרך שלה.

השר מ. בגין:

צריך לקבל אישור קודם מהאו"מ כדי לכבוש?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אישור אחרי כן. אין להם עדיין הרהורי תשובה. היחידה האומרת ברור היא אמריקה. לא אנחנו צריכים להגיד את האמת, מה שאנחנו חושבים ומה שאנחנו דורשים, כדי שיהיה מקום אחד שלא יראה את עצמו כאילו אנחנו מעלימים ממנו את האמת. לא אגיד זאת ביחס לאנגליה וביחס לאחרים. אני מוכן לקבל את הנוסחה הכללית של השר דיין ביחס לגבול הבינלאומי. זה דבר יפה ביותר. אבל אמריקה צריכה לדעת את האמת, למה אנחנו מתכוונים.

שר החוץ א. אבן:

גם הציבור היהודי צריך לשמוע.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אשר לציבור הישראלי, לא איכפת לי שלא יידע. הציבור הישראלי יידע למה אנחנו מתכוונים, זה יהיה למחרת או ב"מעריב", או ב"ידיעות אחרונות", וזה יפורסם בכל העולם, אם יש דברים כאלה, זה צריך להיות סוד גם כלפי הישראלים.

ביחס לחידוש של דיין, שהם יבחרו נציגים מוסמכים, לדעתי זה עדיין מוקדם מיד. כל הבחירות שיתקיימו עכשיו עלולות לגבש את הציבור הערבי כאן. הוא די מחוצף היום, זה יחציף אותו עוד יותר. אבל עד כמה שאפשר להפריד ולמשול עליהם כיום - צריך לעשות זאת. לא לאגד אותם יחד. יש כיום ממשל צבאי בכל המקומות. אנחנו נבוא אחרי כן להסכמה מסוימת עם הממשל הצבאי, איפה לסדר עיריות; אולי לא הייתי עושה זאת על-ידי בחירות, אלא הייתי ממנה בהרכב מקומות עיריות מאותם האלמנטים שהם קרובים יותר לממשלה, ובצורה כזו לא להכניס אותם לחיים הפוליטיים, שהם יוכלו אחרי כן להוציא מסקנות שלא לטובתנו. זה עוד מוקדם מדי.

עלינו להכניס בתביעות שלנו גם ענין של פיצויים. הם הלא התחילו במלחמה נגדנו. אין זה חשוב מה שהיה ברגע הראשון, אבל כל מה שעשו ורצו לעשות היה הרצון להשמיד את המדינה. היו לנו הפסדים כלכליים והפסדים בנפש, יש לנו 2,500 פצועים, הסבל במדינה כתוצאה מהמלחמה הזאת הוא לא מעט. הם עכשיו באים ותובעים מאיתנו, כאילו אנחנו אחראים למלחמה הזאת ואנחנו צריכים לפרנס אותם. עלינו לתבוע פיצויים על הנזק שנגרם לנו. המומחים ישבו ויעריכו את גודל ההפסדים. אם נתבע מהם זאת, העולם יבין זאת. זה יחזק אותנו באותה הגירסה, שהם הכריזו עלינו מלחמה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נדמה לי שגם אני חכמתי. אבל יש עוד תנאי. אולי כעבור חצי שנה אחכם עוד יותר.

שר העבודה י. אלון:

תוך כדי תמיכה בהצעתו של השר דיין, אני רוצה רק להוסיף חצי משפט. אני מדבר על ההצעה הראשונה ביחס לגבול הבינלאומי. צריך להדגיש שהמדובר הוא על יסוד הגבול הבינלאומי ולא לפי הגבול הבינלאומי.

ביחס להסדרי בטחון, לא להגיד "פירוז", אבל לא להשאיר את זה סתום, אלא להגיד: הבטחת הסדרי בטחון הדדיים, כדי שנוכל תמיד לומר לזאת ולזאת התכוונו, היינו פירוז כזה ופיקוח כזה.

לעומת זאת, לא נראית לי הצעתו של השר דיין ביחס לטיפול בשטחי הגדה המערבית. אם אפשר לעשות משהו כסיני או בעזה עם הפליטים או אי אפשר - צריך לבדוק את זאת. אולי השר דיין יפגש עם הצוות של בנדי ויבדוק את האפשרות. אין זה דבר פנטסטי ומחוסר הגיון כל כך. אני מציע לבדוק את העניין עם אמריקה. לא נראה לי שזוהי חומת-סין שאי אפשר להבקיע אותה. בכל אופן, אין זה מזיק לבדוק.

אשר להגירה לקנדה, טוב שהשר אבן ייפגש עם נציג מוסמך של ממשלת קנדה ויברר פה הביטוי המעשי לנכונותה של קנדה להגירת פליטים לשם. לקנדה יש שטחי קרקע עצומים. מספיק שמ"ערימת אגוזים" יתגלגלו כמה מאות משפחות לשם ויכתבו לכאן ששם טוב להם, תתחיל זרימה גדולה של פליטים לשם: התקוות הגדולות לכבוש את הארץ נגוזו, יש איזה משבר פסיכולוגי גדול אצלם. אני מציע שהנקודה הזאת תיבדק בשעת ביקורו של השר אבן בארה"ב.

אינני חושב שהמאבק המדיני על שטחי ארץ הוא רק עניין של משא ומתן. כמובן, שהצהרות מדיניות ושתיקות מדיניות הן אלמנטים הכרחיים למשא ומתן. אבל גם במאבק מדיני יש תפקיד ליצירת עובדות. אילו ידעתי שכאן אנחנו מאוחדים בדעה, שכל השטחים של הר-חברון וירושלים רבתי הם חלק בלתי נפרד ממדינת-ישראל, ופירושו של דבר שהערבים החיים באזור הזה הם אזרחים גמורים כמו הערבים בגליל, אפילו אם לא נכריז על כך קבל עם, הייתי מפתח פעולה התיישבותית בהר-חברון ובסביבות ירושלים, התיישבות יהודים על שטחים הנמצאים כבר בבעלות יהודים והתיישבות יהודים על שטחים שאפשר לרכוש אותם. יש תפקיד גדול לחזק את מעמדנו שם, לרכוש קרקע, אולי במטבע חוץ, אולי אחר כך יהגרו ערבים משם. אם נשהה את ההתיישבות באזורים הללו, אין אנחנו קובעים עובדות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל אין זה שייך לדיון שלפנינו, אם אתה רוצה לקנות קרקע, אין אתה צריך לספר עכשיו לבנדי.

שר העבודה י. אלון:

על עניין של מדיניות כוללת - על חלק ידברו עם בנדי ועל חלק לא ידברו אתו, אבל עלינו לחשוב לעצמנו. חשוב כי בשעה שהשר אבן נוסע לוואשינגטון, ידע שהשולחן הזה מאוחד בדעה שהר-חברון וירושלים רבתי הם חלק מישראל. רוב הערבים בחבל ארץ זה ייקלטו ממילא במדינת ישראל על ידי ירושלים רבתי. מה שנשאר בהר-חברון וכו', זהו מיעוט. מעריכים כי בסביבות ירושלים, בעיר העתיקה ובסביבותיה יש 100 אלף ערבים, וחברון, בית לחם ובכפרים מסביב יש כ-60 אלף ערבים, היינו מספר לא כל כך נורא, עד שנוותר על המובלעת החשובה הזאת, הן מטעמים היסטוריים ודתיים והן מטעמים איסטרטגיים. לכן, כלפי עצמנו הייתי רוצה שתתגבש דעה, כמו שהחלטנו, לאחד את ירושלים רבתי, ושאנחנו רוצים לראות את הר-חברון כחלק ממדינת ישראל.

ראש הממשלה ל. אשכול:

האם אצדק אם אומר שלפי המינימום שאתה משאיר אצלך אתה מגדיל את מספר הערבים אצלנו ב-300 אלף?

שר העבודה י. אלון:

לא. על ידי ירושלים אתה מגדיל את מספרם בלאו הכי ב-100 אלף או ב-120 אלף.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יש הבדל אם אתה מוסיף 100 אלף ל-700 אלף או ל-100 אלף.

שר העבודה י. אלון:

אני נגד צירוף הערבים למשולש.

ביחס לירושלים החלטנו. בירושלים וסביבותיה גרים רוב הערבים של ירושלים והר חברון. בשביל תוספת של כמה רבבות, לא הייתי מוותר על חברון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אגב, לא החלטנו על ירושלים רבתי. לא היתה לפנינו מפה.

שר העבודה י. אלון:

שזעתי זאת הבוקר ממשה דיין.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל אם ירושלים רבתי מוסיפה 170 אלף ערבים, זה דבר אחר.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לא יהיו אפילו 100 אלף.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אין לי כל טעם לקבל סברות המצוצות מן האצבע.

שר העבודה י. אלון:

למרות הגידול במספר ערביי ישראל, אני מציע להכליל בישראל, ללא כל מעמד מיוחד, את הר חברון, את בית לחם וירושלים. ואת זאת יש לעשות מבלי להצהיר הצהרות. כרגע אינן מעניינות אותי הצהרות. אם השר אבן ירצה להגיד זאת באופן סודי לבנדי, יגיד. באותו זמן צריך ליצור עובדות התיישבותיות בהר חברון ובאותו אזור. דיברו גם על הצורך להקים שכונות יהודיות בתוך העיר העתיקה מסביב לחומות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

להקמת שכונות יהודיות דווקא אני מתנגד.

שר העבודה י. אלון:

יש גם להקים שנים עשר ישובים, קיבוצים ואחרים, באזור חברון ובית לחם. אני מייחס לזה חשיבות ממדרגה ראשונה.

לגבי המשולש, נדמה לי שהיה מוסכם על כל חברי הוועדה שהגבול המנדטורי הוא נהר הירדן, הוא הגבול בינינו ובין ממלכת ירדן.

אין עדיין אחידות דעות לגבי המצב הפוליטי של 800

אלף נפש.

ראש הממשלה ל. אשכול:

למה חברי הוועדה של הבוקר מדברים עכשיו הרכה?

שר העבודה י. אלון:

אני רוצה להגן על דעה בפני אלה שלא היו הבוקר

בישיבה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

עדיין לא שמעת אותם מתנגדים.

שר העבודה י. אלון:

יש נקודה השנויה במחלוקת. מה שלא יהיה גורל האוכלוסיה והמשולש, אליכא דכולם, הגבול של ישראל יהיה לאורך בקעת הירדן. אם כך הדבר, אסור להמתין אפילו חודש אחד וצריך לגשת מיד להקמת שרשרת ישובים, תחילה מבנה של היאחזויות, מטירת צבי ועד ים המלח. אם זהו הגבול בכל מקרה, אין זה חשוב איזה מעמד ניתן לערכים במשולש. נקים את הרצועה הזאת דווקא בתקופה של ההלם, תהיינה היאחזויות לא צבאיות ונקים מספר ישובים במשבצות קרקע מתאימות, חמישה עד ששה ישובים כאלה, וניצור עובדה התיישבותית יהודית לאורך הגבול, שעליו אין חילוקי דעות בתוכנו, ואז יהיה לנו זמן להתווכח מה לעשות עם ערביי המשולש.

השר משה דיין דיבר בצדק על כך, שמה שלא תהיה החלטה שלנו, יש צורך להנהיג ממשל צבאי שימנע חדירה עצומה של הערבים מהמשולש ומחברון לישראל. אני מציע שהרצועה, ברוחב שצריך עוד להבדק, בין חמישה עד עשרה קילומטר מהירדן מזרחה, שם אין כמעט ישובים ערביים, יש רק כפרים בודדים, יוכרז עליו כעל אזור מדברי. יש להתחיל להרגיל את ערביי המשולש שאין הם הולכים מזרחה מתחום ידוע, שממקום מושבם אין הם זזים מזרחה או מערבה בתוך מדינת ישראל של היום. מזרחה, לאורך הגבול מכריזים על אזור צבאי. מארגנים אותם כך שהם הופכים להיות מובלעת המכותרת בטריטוריה ישראלית מכל הצדדים. אין זה פוגע בסיכוייהם הכלכליים. זה כמובן מתחיל יצור עובדות של כיתור ישראל מסביב, של קורדון כזה שמפריד בין ממלכת-עבר הירדן ובין ישראל. ואם זה יהיה מלווה אפשרות של טרנזיט בנמל חיפה, ולא פרוזדור, כבר פתרנו את הבעיה באורח זמני.

השר מ. בגין:

קורדון סאניטר.

שר העבודה י. אלון:

כאשר נדון על הדמות הפוליטית שיש לתת למשולש, יש לי דעה שנוטה יותר לאזור אבטונומי מאשר לצורה אחרת.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מבכר את הניסוח של השר דייך על הניסוח המוצע על ידי הוועדה, וזה בגלל פשטנותה. היא פשטנית יותר.

אני מוסיף רק כמה דברים. הייתי מצמצם את תכנית השלום לשש נקודות: (א) שלום עם מצרים לפי הגבול הבינלאומי; (ב) שלום עם סוריה לפי הגבול הבינלאומי; (ג) שלום עם ירדן והגבול נהר הירדן; (ד) איחוד ירושלים; (ה) את עזה מאחדים עם מדינת ישראל ואנחנו מקבלים עלינו את פתרון בעית הפליטים שבעזה. את זאת אנחנו צריכים לומר לעולם, שאנחנו משחררים אותם מעול בעית הפליטים. איך נפתור זאת - אם על ידי הגירה או על ידי התיישבות בתוך רצועת עזה או במשולש - זה עניין אחר.

שר החוץ א. אבן:

אתה מוותר מיד על עזרת או"מ?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

על או"מ - לא. אם אנחנו רוצים את עזה, אנחנו צריכים לעשות איזה מאמץ. המנצח שניצח לא יוכל לומר - אני ניצחתי ואתם תיחנקו עם הפליטים... לקחנו את עזה ואת הגדה המערבית.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אבל המנצח הוא קבצן.

שר הבטחון מ. דייך:

איש איננו מבקש מאתנו ולא כלום, למה אנחנו

צריכים לעודד את זאת?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בתכנית השלום, בעיות הגדה המערבית תלויות ועומדות. עדיין צריך לברר מה תהיה העמדה. לי יש רושם שלתכנית שלום כזו אפשר לקבל אוזן קשבת. לעומת זאת, אני מוסיף שאנחנו מוכנים לנהל משא ומתן גם עם כל מדינה בנפרד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני רוצה להבין מה ההבדל בין מה שאתה מציע ובין מה שהעלו פה. אתה אומר: לא פחות מאשר שלום, חוזה שלום. זה נאמר פה, ביחס למצרים, ביחס לסוריה וירדן. ביחס לשני מקומות אנחנו אומרים: הגבול הבינלאומי או בערך הגבול הבינלאומי, או על יסוד הגבול הבינלאומי. ואתה אומר: נהר הירדן. זה ישנו, אחרי כן איחוד ירושלים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

על זה לא צריך לדבר, אנחנו מאחדים אותה ונגמר.

השר מ. בגין:

מכלל הן אתה שומע את הלאו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא חשוב רק מה שאנחנו נרצה לדבר, גם מישהו אחר ירצה לדבר. מדברים על איחוד ירושלים, רבתי או קטנטונת - אני רוצה בכלל לדעת מה פירוש ירושלים רבתי בגודל אוכלוסייה ערבית. אולי "ירושלים רבתי" זהו מושג פילוסופי. אבל אני עוסק עכשיו באריתמטיקה, במתימטיקה ובגיאוגרפיה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

עיקר הערכים הם בעיר העתיקה. מה שמוסיפים - שיח' ג'אראח, שועפט ועוד מקומות כאלה, זה ענין של אלפים אחדים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבטיח לך ששנינו איננו יודעים. את שועפט עברתי ברגל אולי מאות פעמים עוד בימי התורכים, ומאז גדל הכפר הזה ונוספו בו הרבה ילדים. אינני יודע מה זאת כיום. אינני יודע מהי רמאללה כיום. אינני יודע מה נמצא סביב-סביב. אני שומע שמדברים על 150 אלף נפש. הרי אלה הם 150 אלף נפש שיתרבו וילכו.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני חושב שהוועדה שבחרנו בה תקבע זאת באופן

מדויק.

אחרי כן ישנה האנקלאווה הגדולה, המשולש הגדול, ששם יושבים 700 - 800 אלף ערבים. אתה אומר את זה באיזה אופן שהוא נשאר לעת עתה, אבל מתי שהוא נצטרך להגיד.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

כל ההצעות אומרות: נעשה בחירות, נדע להתקשר עם ראשי עיריות. אבל ביחס לעזה אני אומר: איחוד מיד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

איחוד עם מי? אם אתה אומר - עזה נשארת בישראל - טוב, אבל יושבים שם 400 אלף נפש, אונר"א צריכה לפרנס אותם, בענין זה לא נפל שום דבר. והנה אתה אומר: תשבו לכם שם, אל יחד כבודכם בינינו ואל תבחרו לכנסת. אבל יושבים שם 400 אלף ערבים המתרכים יותר מאתנו. איזה ענין יש לך בזה?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אנחנו כל הזמן אומרים שאת בעית הפליטים נפתור עם כוא השלום. ניישב אותם בעזה, שיחררנו את עזה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

איזה פתרון אתה מציע? ואיך תדאג להם? אינך מציע פתרון התיישבותי המתקבל על הדעת. אין לך ברגע זה פתרון כזה. מה שאתה מציע - ישנו פה, ומה שאין פה - אין אתה מציע. אנחנו אומרים: הגבולות הם פחות או יותר הגבולות הבינלאומיים. אנחנו אומרים כי כל זמן שאין הם מסכימים לשלום, אין בכלל דיבורים. ביחס לירדן אנחנו אומרים: הגבול הוא נהר הירדן. לדעתי צריך עכשיו

להגיד משהו, מה יהיה עם 800 אלף ערבים. ואני נותן לכם את ראשי שאנחנו נאמר משהו. מה יהיה אחס? מה יהיה פרצופם ומה יהיה טיבם? אני שמח שמשהו אמר: לתת להם עכשיו בחירות. אתה חי בשנות ה-70. הם יוכלו לבחור את מי שיבחרו.

שר הבטחון מ. דיין:

לא משהו אמר, אני אמרתי זאת.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

וביחס לעזה אותו הדבר?

ראש הממשלה ל. אשכול:

עזה היא של ישראל ואין לה עסק עם מצרים, ואלה יהיו צרות שלנו.

ולשר אלון אני רוצה לומר: עד שאתה רוצה להקים שם מהר איזה יישובים, אני מוכן לקחת 10 אלפים משפחות מעזה ולהעביר אותן לאנקלאווה הגדולה וליישב אותם שם. לזה גויים יתנו לי את הכסף, כי אני הולך לפתור בעיה. אני מתכוון לאנקלאווה הזאת שמציעים שם להקים קנטון או שטח אבטונומי ערבי. אם נגיד שנוסף להתיישבות נפתח שם גם מלאכה ותעשייה בעזרת כסף של גויים ויהודים שוק משותף ושוק אמריקני - יש לנו משהו להגיד. אספתי לי את כל הערבים במקום אחד.

בזה שנקים שם מספר יישובים יהודיים - מצבם יהיה אומלל. הם יהיו קרועים ותלושים. אינני מדבר על מצבם בימים קשים. אבל מה בכלל יהיו חייהם שם?

אני חושב שמקדם או מאוחר - לי לא איכפת שזה יהיה מאוחר - כולם ישאלו אותנו: היו מלחמות, אתם רוצים לדרוש שלום קבע, הגידו ברור: מה אתם רוצים לעשות עם הערבים? אם כן אומרים שאני צריך להחזיק אותם במשטר צבאי בפנים. אני מבין שבחוץ יש לי משמר צבאי עליהם. הגבול הוא כמו בין שתי מדינות. אבל בחברון יש מקומות קדושים ליהודים ובבית לחם יש מקומות קדושים לאחרים. צריך לקבוע עכשיו חוק המקומות הקדושים וסידורים לכל התיירים ולכל היהודים.

שר הבטחון מ. דיין:

במסגרת הממשל הצבאי נעשה סידורים לכך.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה יהיה אחרי הממשל הצבאי?

שר הבטחון מ. דיין:

כאשר נגיע לסטאטוס על מכלול האזור הזה, נדון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כל גוי בר מצפון ובר דעת ירצה לדעת דברים ברורים. אם אתה אומר לו, תן לי ששה חודשים ללמוד ובינתיים יהיה משטר צבאי - טוב. אבל האם יסכימו שהרבה שנים נחזיק אותם כך, לא לכאן ולא לשם? ואם משה דיין מציע בחירות, זהו הצעד הראשון לעצמאות. יהיה להם פרלמנט. אל יבלבלו את המוח ל-700 - 800 אלף ערבים אלה.

שר הבטחון מ. דיין:

ננהל את המשא ומתן על הסטאטוס שלהם.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

נכין שם קבוצת אנשים שיטו אלינו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אינני מאמין בזאת. אתה לא תכין. אם אתה תכין, יקומו אחרים שיכינו ערכים אחרים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ואיך בכל העולם?

ראש הממשלה ל. אשכול:

פתאום נהפכנו לאיזו מדינה אימפריאלית. בכל העולם! הרבה עשתה אמריקה בויטנאם וסידרה לה הרבה! יש פה שניים וחצי מליון יהודים. אנחנו קצת ניגדל ואני מקווה שנהיה שלושה מליון ואולי פעם יותר. אולי הענין של הילודה זה לא רק ענין של כסף. כך אמר לי פומפידו וכך אמר לי קוב דה מירוויל.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

בארץ יש לך מספר ערכים שהם נאמנים למדינה באופן

רשמי.

חשר מ. בגין:

הם לא עשו לנו כל רע.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אז צריך לדאוג גם שם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

איני מתנגד לכך שימצאו אנשים טובים. תדאגו לכך גם בסוריה וגם בירדן. יש אצלנו הלך רוח מוטעה. אנחנו אומרים: לא מעוקץ ולא מדובשך. להרבה דורות תהיה אצלם בלב שרטת. אבל נכון הדבר שהערבים, אולי מפני שיש להם שכל, יאמרו: הבה נהיה שקטים עד לאחר המעשה; ואם אלהים יעזור וידו של משה תהיה ברמה, והרים משה ידיו וגבר ישראל - נשתוק. אם חלילה לא, אני מבטיחך, שלו חלילה היינו נוחלים מפלה, היו הערבים האלה הראשונים שהיו מתחלקים ברכוש שלנו. זה ברור כשמש.

אין הבדלים בנקודות המרכזיות, אשר לעזה, היא שייכת פוליטית לישראל, ואתם אונרר"א עזרתם עד עכשיו, תעזרו גם הלאה. אולי נחפש דרך להעביר אותם לאנקלאווה, לשטח הערבי, אולי יהיו כאלה שירצו להגר לקנדה. איני יודע אם יש להם כסף. נעשה כל מה שאפשר לעזור בענין זה. אם לא - זוהי הצרה שלנו ואולי נחזיק אותם לחוד.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אתה מסכים שדינה של עזה לא כדין הגדה המערבית

אלא כדין ירושלים?

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא. אני אומר: עזה היא בבעלותה של ישראל. ברגע זה יש שם פליטים, שאין לי עדיין פתרון להם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אבל עזה העיר דינה כדין טבריה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

לזה הייתי משלים, אין לי ברירה.

שר הבטחון מ. דיין:

רק תיקח משם את הפליטים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל אל תשכחו שכל זה מוסיף לכם עוד רבבות ערבים. לכשנגיע למנות ולספור, כמו שכתוב "מי ימנה עפר יעקב" - "מי ימנה עפר ישמעאל", יתברר שיש לך הרבה יותר מכל מה שמישהו אומר לך עכשיו.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני רוצה לומר למה אני מסכים ועל מה יש לי השגות. העניין הוא: אנחנו רוצים להגיע לחוזה של שלום, ולא - אנחנו מחזיקים בקיים. אני רוצה להסתכן ולומר שזה ייגמר לתקופה ארוכה בהחזקת הקיים ולא בחוזה של שלום. כנראה שזה נגזר כך. אין זה הדבר האידיאלי, אבל כך זה נגזר.

השר מ. בגין:

אבל להחזקה שלנו יש חשיבות רבה.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני מסכים כי לגבי מצרים וסוריה הבסיס הוא הגבול הבינלאומי. אבל אני מסכים, כי כאשר אחנו משוחחים עם האמריקאים, מוכרח להם להיות ברור שלא יכול לחזור ענין הריכוז הצבאי בסיני ולא יכול לחזור המבצר ברמה הסורית.

השר י. גלילי:

גבול בינלאומי בלי פירוז?

שר הבריאות י. ברזילי:

להיפך. זה צריך להיות ברור שהגבול הבינלאומי הוא הגבול, אבל פירוז מוכרח להיות ברמה הסורית ובסיני.

השר מ. בגין:

וצריך להיות חופש השיט בתעלת סואץ

ובשארם-א-שייח'.

שר הבריאות י. ברזילי:

זה דבר אחר. דבר זה עלה לנו בכלל יותר מדי בחיים ועלול עוד לעלות במחיר יקר משזה ישאר סתם.

שלישית: עזה היא חלק של ישראל ודינה כדין כל עיר בישראל, היינו עזה על תושביה. יש שם בעיה של פליטים. אין לי לפי שעה פתרון לבעית הפליטים. אנחנו ממשיכים בהסדר עם אונר"א מתוך הודעה בכלל, שאנחנו יחד עם האו"ם נוכל לבדוק כל אפשרות לפתור את הבעיה. ננהל אז משא ומתן.

ירושלים היא ירושלים פרופר, סטריקט, מה שאמרנו ירושלים השלמה עם העיר העתיקה, ללא כל הרחבה רבתי.

השר מ. בגין:

רק את העיר שבין החומות אתה רוצה להכליל?

שר הבריאות י. ברזילי:

גם את הר הצופים.

השר י. גלילי:

אילו הרחבות?

שר הבריאות י. ברזילי:

לא בית לחם.

השר מ. בגין:

בית לחם היא עיר נפרדת.

שר הבריאות י. ברזילי:

הר הצופים ושכונות שמעבר לחומה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ושייח' ג'ראח?

השר י. גלילי:

וכפר השילוח?

שר הבריאות י. ברזילי:

יש לי על איזה דברים הרהורים והשגות. אני חושב שאנחנו הולכים להסתבך בכל מה שנקרא הגדה המערבית ובכל הענין של ירדן. אנחנו רוצים דבר שלא יכול ללכת. אנחנו רוצים טריטוריה עצומה או לא עצומה בשטח, אבל טריטוריה חרשה בלי התושבים היושבים שם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מי אומר זאת?

שר הבריאות י. ברזילי:

כלומר, אינך מוכן להכליל אותם?

ראש הממשלה ל. אשכול:

מי הציע זאת?

שר הבריאות י. ברזילי:

אתה לוקח טריטוריה בלי תושבים. אינך נותן לתושבים זכויות אזרחיות. הם אינם אזרחים לכל דבר ולא יהיו אזרחים לכל דבר. אם אתה עושה מהם קנטון עם פרלמנט, יש לזה הגיון פנימי, הגיון של התפתחות לקראת מדינה פלשתינאית. ואז צריך להחליט על כך. על כל פנים, יש לקחת בחשבון את האפשרות הזאת, כי ישנן החלטות או"ם על חלוקה ואתה עושה מהם ארץ עם פרלמנט ועם השלטון העצמי, רק אתה אומר שאינך סומך עליהם ואתה מעמיד שם את הצבא שלך. מדוע זה צריך להתקבל על הדעת? אינני חושב שזה אבטומטי כל כך שזה צריך להתקבל על הדעת. בקנטון בשווייץ זה דבר אחר, הם חלק של המדינה. אלו בחירות אזרחיות. מלבד הבחירות האזרחיות יש גם איזו אורגניזציה של ממשל פרלמנטרי.

השר מ. בגין:

אם כך, יש קנטון ערבי ויהיה קנטון יהודי כמו

בשווייץ!

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה אתה מציע במקום זה?

שר הבריאות י. ברזילי:

בניגוד למה שמסופר על דעת משה דיין ומה שאני שומע מאחרים, אין אני יודע מהו הפחד לחשוב על אפשרות של הידברות עם חוסיין ועם ירדן. אני חושב שאם הדבר הזה הוא אפשרי, הדבר הוא בהחלט רצוי, כי יכול להיות שזה יהיה חוזה שלום יחיד וראשון. אם לדבר לאורך ימים. אינני יודע. ברגע זה אינני "מוכר" שום דבר. אבל אילו היה מתברר שהוא יכול לקבל איזה שהוא שכר עם עוד משהו ומשפיעים עליו רב כסף ועושים איזה הסדר שהוא מקבל גם חלק של הפליטים, אולי אפילו מעזה - אולי. יכול להיות שאז אנחנו מקבלים גם מינימום של תושבים שנשארים אצלנו ואז אנחנו מקבלים את תושבי עזה כמו שאנחנו מקבלים אותם. ללא כל מאמץ, לא נצא מהעניין. אבל אז נקבל את רוב השטח, יהיה לנו הסדר, נגמור את העניין, ננתק אותו מהשרשרת המצרית-סורית לאורך-ימים.

אולי זאת היא פנטזיה. אינני מדבר בשמו של חוסיין. אבל נדמה לי ששווה לבחון את הדבר הזה. נדמה לי שלאמריקנים יש בזה עניין. נדמה לי שלאמריקנים יש עדיין איזה כוח השפעה עליו. מכל מקום, מה הפחד לדבר אתו ולבחון את העניין? איך יתחלקו אחר כך השטחים, מה לנו ומה לו, יכול להיות הרוב לנו - זה עניין אחר. ואז יוכל אולי חוסיין להיפנות וגם אנחנו נוכל להיפנות - בהיותו תלוי בנו - לעניין של איחוד כלכלי והסכם כלכלי.

השר מ. בגין:

אני הצעתי זאת.

שר הבריאות י. ברזילי:

יפה מאוד, אם כן אני מכוון לדעתך. דבר זה נראה לי.

שר החוץ א. אבן:

ממלכת ירדן המורכבת מעבר הירדן וחלק של הגדה המערבית?

שר הבריאות י. ברזילי:

ממלכת ירדן וחלק של הגדה המערבית שנפל עכשיו בידי צה"ל - וזה תוך חוזה שלום, תוך כדי מאמץ לפתרון בעית הפליטים גם בלי עזה. זה אולי מצלצל כפנטזיה, ואולי אין זו פנטזיה.

השר מ. בגין:

אין זה מצלצל כפנטזיה, אלא כקטסטרופה, היינו מסירת חלק של ארץ-ישראל המערבית לידי חוסיין.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה שאתה חידשת - אתה אומר, אולי בכל זאת גם קשר עם חוסיין יכול לתת לנו משהו.

השר י. ספיר:

אם נעשה אלימינציה של עזה וירושלים וענין התנאים לשלום, תנאי לחוזה שלום עם מצרים ועם סוריה, אינני רואה סיבה מדוע לא להוסיף את המלים "הסדרי בטחון" במקום הדברים המפורשים על פירוז, כדי שישאר מקום אחיזה לאמריקאים אפשר להסביר זאת קצת יותר.

הרשו לי לעמוד קצת יותר על הענין הזה של הגדה המערבית. אינני רואה שום הגיון לחלוקה של הגדה הזאת - חברון, בית לחם דין אחד, ובצפון - דין אחר. אינני רואה את ההגיון שבדבר, גם כלפי חוץ, שיאמרו כי זה יוצע לאמריקאים. הם לא יבינו את זאת. הבעיה המרכזית לדעתי היא אחרת. אנחנו מודיעים ברור: הגבול הוא נהר הירדן. באותו רגע שאנחנו אומרים כי הגבול הוא נהר הירדן, אתה, השר ברזילי, יכול את המשא ומתן שלך עם חוסיין לעשות על בסיס אחר, לא על בסיס שאתה נותן לו חלק מהגדה. אני כופר בזה שלחוסיין יש ענין בממלכת ירדן המשתרעת על החלק המערבי בלי ירושלים ובלי בית לחם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אולי להפך, רק צרות נוספות.

השר י. ספיר:

זה לא נותן לו שום דבר. זוהי מעמסה גדולה עליו. זה נותן לו אוכלוסיה השונאת אותו, שלא תרצה בו. זה בדיוק כמו שאנחנו עושים את החשבון, מה יהיה בכנסת, הוא עושה את החשבון מה יהיה בפרלמנט שלו, שהוא הביא אותם לידי כך, שהם נמצאים היום במצב שהם נמצאים. שנית: מה היא בשבילו הגדה המערבית מנותקת מירושלים? ירושלים היתה בשבילו עיר תיירות. עכשיו אתה צריך

לראות את כל האזור לגמרי מבחינה אחרת.

הבינותי את ההצעה של השר דיין האומרת באופן פשוט: אנחנו אומרים לעת עתה הממשל הצבאי. הממשל הצבאי איפשר לנו בשנים 1948, 1949, ו-1950 הרבה דברים שלא נוכל לחזור עליהם עכשיו. הוא איפשר לנו יצירת עובדות שהן בנו לנו את הבסיס. לגמרי אינני מתלהב מענין האבטונומיה, לא מבחינה פוליטית או לאומית, אלא מבחינה אחרת. אל נשלה את עצמנו: הבחינה הכלכלית של האזור הזה איננה רק ענין של יחסי מסחר, אלא זוהי התערבות מוחלטת של כל האוכלוסיה בכל הכלכלה הישראלית. אלה החושבים על אבטונומיה, משלים את עצמם שהמצב הבלתי-נורמאלי הזה ימשך הרבה שנים. תעמוד בפני מצב שיש לך אזור הקשור אתך גם באופן כלכלי. כל עוד קיים ממשל צבאי, אתה יכול להחזיק בזאת; באותו רגע שהממשל הצבאי בוטל ותיווצר ריקנות פוליטית של אבטונומיה, תצטרך לפתוח את הגבולות. על ידי כל המיבנה הכלכלי שלהם יווצר מצב שתצטרך להגן על עצמך. כל זמן שיש לך ממשל צבאי, יש לך איזו מסגרת. לכן נראה לי היום כי לראות באבטונומיה פתרון, זה איננו מבוסס.

לעומת זאת, חוסיין, מבלי שיהיה לו כל חלק בגדה-המערבית, אם יש אפשרות לבוא אתו בדברים, הרי לדעתי האפשרות של איחוד כלכלי עם חוסיין בלי הגדה, איחוד שיהיה בנוי על פתוח הדדי של כל המקורות שלו בעבר הירדן המזרחי, זה יכול למשוך אותו הרבה יותר מאשר אם ניתן לו חלק של הגדה. אני חושב כי כרגע ההצעה ההגיונית היא, אם אנחנו מחליטים על הירדן כגבול, צריכה הבעיה הזאת להדחות לתקופה ארוכה למדי.

שנית: אינני רוצה שנשלה את עצמנו שזה יתבטא בשיחות עם האמריקאים, אם אנחנו מכריזים על ירדן כגבול, אין מקום ליישב פליטים, אלא כתחום של ארץ-ישראל, חוץ מעזה, שאתה יכול לבוא עם ההצעה של אל-עריש. כל הבסיס של הטיעון שלנו, שהפליטים עזבו חלק זה שהפך לישראל, ולכן צריך ליישב אותם מחוץ לגבולות של ישראל שהיו עד ה-7 או ה-8 ביוני - הטיעון הזה איננו קיים היום. הם חוזרים להיות תושבי ישראל שנדרו ממקום למקום. האחריות לפתרון בעית הפליטים היא עלינו, זאת אומרת, אנחנו צריכים לקחת בידנו את היוזמה. אנחנו יכולים לדרוש את עזרת העולם ואת עזרת העם היהודי. עלינו להוציא מראשנו את האפשרות שאפשר יהיה לשלוח אותם לקנדה ולעוד ארצות. כיום בעית הפליטים ואחריות לפליטים היא עלינו. הם חיו ברמה מסוימת ואנחנו צריכים לעזור להם. אשר לבחירות, אם לא בחירות מוניציפאליות, זוהי בעיה. איזה מוסד זה יהיה? באותו רגע שאני מציע בחירות לדבר שיהיה לו אופי של פרלמנט, קבעתי את דמות השטח הזה. כל האזור הזה עד רמאללה הוא הפורה ביותר בהשוואה לדרום. אבל אין שם מקום לריקנות פוליטית.

לעומת זאת, אני מאוד מעריך, עד כמה שאני מכיר את הערבים, שיש מקום לערוך בחירות מוניציפאליות. בבחירות כאלו יתגלו לאט-לאט כל אותם הגורמים היוצרים את דעת הקהל. זה יהיה שלב בהכרת המציאות הפוליטית. זה יתן לנו זמן לבוא אתם במגע. ניצור את חוג האנשים, שלא ניתן להם מעמד פוליטי, אבל ניתן להם מעמד מוניציפאלי. אם אין זו מדינה ערבית, הרי המושג של שלטון מוניציפאלי יהיה כמו שהיה בימים ההם, הוא השליט והנציג. אינך זקוק לנציגים פוליטיים כדי להוכיח שהם מדברים בשם העם. הם יבחרו בהם, כשהם מפוצלים לפי עיריות ולפי אזורים ולפי כפרים. הרבה יותר קל יהיה להידבר אתם מאשר אם נשב עם חמישים או מאה נציגים שנבחרו למטרות פוליטיות.

אם לסכם: (א) יש לקבל את ההצעה שנהר הירדן הוא הגבול; (ב) קיים ממשל צבאי; איננו קובעים שום דבר חוץ מענין עזה; (ג) יש להסביר באמריקה שאנחנו מתכוונים לפתור את בעיית הפליטים ושאנחנו מתכוונים לפתור את הבעיה של המצב הכלכלי בכל האזור הזה, מבלי להכנס לאותה הבעיה פוליטית, שכרגע איננו מוכנים לה, כי יש לנו ממשל צבאי.

שר העבודה י. אלון:

בלי סיני אי אפשר לפתור את בעית הפליטים.

השר י. ספיר:

האם אתה יכול לתת את סיני לפליטים של עזה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנו חוזרים עוד הפעם על הכל. זה רק מראה שאנחנו

די מסובכים.

לי ברור דבר אחד: אינני רוצה יותר אדמה ואינני רוצה יותר ערבים. השאלה היא: מתי נהיה מיעוט במדינה? וזוהי שאלה של לוח.

השר מ. בגין:

חוששני שדבריו של שר הבטחון לא הובנו כהלכה. אני בטוח שהוא לא התכוון כלל לפירוש שניתן לדבריו. כאשר הוא יצא מנקודת המוצא, שאנחנו רוצים בחוזי שלום ושהם יבוססו על הגבול הבינלאומי, לא התכוון להעמיד אחרי המילים האלו נקודה. לו היינו מעמידים אחרי המילים האלו נקודה, היינו מעמידים את עצמנו בסכנה מחודשת. הכוונה של סכום הבוקר היתה כך: אנחנו אומרים בחיוב: חוזי שלום כהלכה. עם חוזי השלום האלה יש לנו התנאים הבאים: (א) שארם א-שייח' - אנחנו יודעים למה הכוונה; (ב) חופש השיט בתעלת סואץ; (ג) כל חצי האי סיני מפורז פירוז מוחלט.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אבל הוא מבקש לא לפרסם זאת.

השר י. ספיר:

מדינה ריבונית תסכים שחלק מהמדינה שלה יהיה

מפורז?

השר מ. בגין:

בחווה ורסאיי היה כתוב שחבל הריין יהיה אזור מפורז. חמש עשרה שנה זה היה כך. האסון התחיל בהשלמה עם אי הפירוז של חבל הריין. לו הצרפתים היו נכנסים אז לחבל הריין, היו ה-אס.אס. וה-אס.אה. מתפוררים לכל הרוחות. הגרמנים הודו אחרי כן שלא היה להם כל כוח לעמוד נגד זה.

לכן אני מקשר את מה שאמרתי עכשיו למשפט מסויים המופיע בסיכום הכתוב ושלא היה בבוקר. וזה תוכנו של המשפט הזה: "אם יהיו חוזי שלום, לא נציג דרישות מופרזות שאינן מקובלות." והנה אחת משתי אלה: אם אנחנו מחרישים ומשאירים גם בפני האמריקנים תעלומה, זה מובן. אבל אם אנחנו מתחילים לפרט, הרי גם האמריקאים יתחילו לדון ולשפוט מה מפורז ומה לא מפורז. או שאנחנו נוהגים על פי העצה שנתן לנו ה"דיילי טלגרף": סייג לחכמה שתיקה, והישראלים בכלל אינם צריכים עכשיו להציע דבר, הם צריכים לשבת בשקט עד שהצד השני יסכים לנהל משא ומתן על שלום.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אילו היה מייצג את וילסון, היה טוב...

השר מ. בגין:

אם אנחנו מציעים פורמולה כללית, אנחנו משאירים סימן שאלה מה אנחנו רוצים. אבל אם אנחנו מתחילים לדבר על פירוט ועל פירוז, אנחנו חושפים את עצמנו כלפי אותם האנשים שאתם אנחנו מנהלים משא ומתן. אני מציע למחוק את המשפט הזה ולומר בפירוש: (א) חוזי שלום; (ב) אנחנו מתנים חוזי שלום בבטחון האומה, לאור נסיון של תשע-עשרה שנה, היינו לא סתם חוזי שלום ונסיגה לגבול הבינלאומי, אלא חוזי שלום בצפון ובדרום ובלבד ששלושת התנאים הנ"ל בדרום יובטחו לנו ושצפון יובטח לנו שלא יפגזו אותנו לעולם.

שר העבודה י. אלון:

שלא יטו את מקורות הירדן.

השר מ. בגין:

בדרך זו של דיבור בהיר מאוד וגברי חושבני שיש לנו סיכוי טוב שזה יתקבל על הדעת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לו הגויים חשבו כמונו!

השר מ. בגין:

נוכחתי לדעת בשבועות האחרונים שלא תמיד כאשר רואים רק שחורות, החיים מצדיקים את זאת. נוכחנו בזאת כולנו. אני מבין את החרדה שהיתה, אבל מסתבר שזה לא כל כך איום. למה לנו לומר זאת?

עכשיו אני רוצה לומר משהו על הבעיה הכוללת של אזרחות. הבוקר סיכמנו, על פי בקשתי העיקשת ובחסדו של ראש הממשלה ושאר חברי הממשלה, שאיננו מעלים היום כלפי חוץ שום בעיה של קנטון או חבל אבטונומי. אילו היינו אומרים זאת, היינו נוהגים כעמא פזיזא, היינו מזמינים עלינו לחץ על הקמת מדינת פלשתינאית, אשר קוויה יקבעו לאו-דווקא על ידנו. לאחר שהשר ברזילי הסכים שהצעה כזו תזמין לחץ, הוא צריך להסכים לכך שהצעתו תזמין לחץ. אם הוא מציע שנדבר עם חוסיין כפי שהוא הציע - וזה לא יהיה סוד לאמריקאים ולבריטים - שהוא מוכן למסור חלק של ארץ ישראל המערבית לחוסיין, אנחנו לא נהיה הבעלי בתים. אתה רוצה רק את המשולש? יפה מאוד, אבל אם הסכמת כבר למסור חלק של ארץ ישראל לחוסיין, בבקשה לשבת לשולחן הדיונים ואנחנו נאמר איזה חלק ימסרו. אני אומר בפשטות: ארץ ישראל המערבית כולה היא שלנו. מה הפחד לומר זאת? הרי אנחנו הותקפנו. איפה ראינו שעם מנצח ושופך את דמו כבר מוותר? איזה צבאות ישלחו נגדנו להחניק אותנו? מה הבהלתנות הזאת למסור לחוסיין חלק מארץ ישראל המערבית? איזה מעמד יש כאן לרוסים? איזה מעמד היה לעבדאללה ב-1948 להכנס לירושלים? לכן אסור לנו להזמין לחץ עלינו ואסור לנו למסור שעל של ארץ-ישראל לשלטון נוכרי.

עכשיו ישנה הבעיה הגדולה של האוכלוסיה הערבית. האם יש משהו המתעלם מהבעיה הזאת? אני רק מבקש לא להיחפז. באחד הימים תחליט הממשלה כפי שתחליט, וכל אחד ינהג לפי הכרתו ומצפונו. מה הטעם להיחפז בזה? אתה הצעת, השר ברזילי, שנהיה מוכנים לנהל משא ומתן עם חוסיין על מסירת חלק של ארץ ישראל המערבית.

שר הבריאות י. ברזילי:

אמרנו שאנחנו צריכים להיות מוכנים, אם נגיע לכל מה שאמרתי, שנקבל את כל מה שאמרתי.

השר מ. בגין:

אני מסתייג מזה. טוב שאמרת שהיום אינך מוכן

להציע זאת.

אשר לבעיה של האוכלוסיה. הבעיה של האוכלוסיה האזרחית היא מן הבעיות החמורות ביותר של עתידנו. אבל אני מציע שלא להיות אחוזי פחדים גם בקשר לבעיה הזאת. אני מקווה לעליה יהודית גדולה בשנים הקרובות. אני חושב שיש סיכוי רציני של עליה גדולה מברית המועצות על אף המשבר ביחסים הדיפלומטיים. אני חושב שעל ידי מדיניות כדוגמת צרפת אפשר להגביר מאוד את הילודה היהודית. אבל כל זאת בחינה לעתיד. בינתיים אנחנו אומרים: שום גירושים. זה צריך להרגיע את המצפון של האמריקאים. אם אין אנו מגרשים אף אחד, איזו רעה אנחנו עושים להם? הם יושבים פה ואנחנו מפרנסים אותם. אולי הבעיה של אזרחות היא בעיה מיוחדת במינה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

זה עניין של שוויון.

השר מ. בגין:

כל כך מוזר בעיני שאנחנו חושבים כי האזרחות ניתנת באופן אבסורד. על פי החוק הבינלאומי, שאלזס-לורייין שימשה תקדים לכך, חובה לתת אופציה, שלוקחים שטח שלא היה כלול במסגרת הריבונות שלך, חובה עליך לתת לתושבים אופציה. כאשר הגרמנים לקחו ב-1870 את אלזס-לורייין, הם "גירמנו" את כל התושבים ואז קמה צעקה שהם מפירים חוק המושרש במשפט הנבינלאומי, שלפיו, כאשר מדינה מסויימת מספחת איזה שטח שלא היה עד כה בריבונותה, היא חייבת לתת לאזרחים תקופת מעבר מסויימת שבה יחליטו על אופציה, האם הם רוצים להשאר ולקבל את האזרחות של המדינה המספחת או שהם רוצים לעזוב ולשמור על אזרחותם הקודמת. העניין של אופציה נחשב למניעת עוול. והנה, אנחנו קופצים ואומרים שצריך לתת אזרחות מיידית לכל הערכים שנמצאים ברשותנו. אני רוצה להדגיש את הכלל של חוסר אבסורדיות בהשגת אזרחות. דיברתי עם ד"ר בן-מאיר שהוא ממוצא אמריקאי. באמריקה צריך אדם הבא מחוץ לארץ ואוהב את אמריקה לחכות חמש שנים עד שיוכל לקבל אזרחות אמריקאית. הוא העמיד אותי על טעותי, הוא צריך לחכות שבע שנים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני קיבלתי אחרי שש שנים.

השר מ. בגין:

אבל לכל הדעות הוא צריך לחכות חמש שנים, זה כתוב בחוק. לא נותנים לאדם מיד אזרחות ושום זכות-הצבעה, ומדובר על אנשים שלא חונכו על שנאת אמריקה. והנה פה מדובר על אנשים שחונכו לשנאת ישראל. לדעתי, אין לי שום חובה כלפיהם ואין לי גם שום זכות להעניק להם מיד אזרחות. בהצעת החוק המוניציפאלי שדנה בה ועדת השרים היה כתוב: "תושבי השטח שאנחנו עומדים על פי הצעה של שר הפנים להכליל במדינה". קמו ד"ר בן-מאיר ושר המשפטים ואמרו שצריך לחפש מלה אחרת, הם אינם עדיין תושבים, לתושבים יש זכויות מוכרות שלהם. אני הצעתי שלעת עתה יהיה כתוב בחוק "תושבי השטח". יש איפוא שלושה שלבים: יושבי השטח, תושבי השטח, אזרחים.

השר י. ספיר:

איך זה יהיה בלועזית?

השר מ. בגין:

THOSE RESIDING IN THE AREAS.

אני רוצה שכל חברי הממשלה ידעו, כי כאשר נקים את ירושלים המורחבת, אין התושבים הערבים של העיר הזאת נהפכים מיד להיות אזרחי המדינה על פי הכלל הבינלאומי, אלא אם נעניק לכל אחד ואחד את האזרחות. אין אזרחות מוענקת בהמונים, אלא איש-איש מקבל את האזרחות. מדוע אנחנו צריכים למהר? מה החיפזון הזה? לעת עתה הם נכנסים לחוק - וזה נתקבל על דעתו של שר המשפטים המלומד - כיושבי השטח. רק אחרי כן יהיו תושבים. אני בעד זה שיהיו אזרחים רק כעבור שנים, על ידי אופציה. לדעתי גם זה קשה. אני חושב שכל פתרון אחר מעמיד בסכנה בלתי משוערת מיד אפשרות של לחץ בעינלאומי להקים מדינה פלשתינאית. למה לנו להזמין לחץ כזה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

איש אינו יודע מה יהיה כעבור שבוע ימים.

השר מ. בגין:

אשר להצעה לבחירות, האם שר הבטחון עומד על כך שתהיינה בחירות מחוץ לבחירות מוניציפאליות?

שר הבטחון מ. דיין:

אינני עומד על כך.

השר מ. בגין:

אם יסדרו בחירות לגוף פוליטי, נשמע דברי הסתה. בחירות מוניציפאליות יש לסדר, אבל גם זה לא כל כך מהר. בבאר שבע לא היו הרבה שנים בחירות. גם בחירות מוניציפאליות אין לעשות בכת אחת, אלא עיר אחרי עיר, מקום אחרי מקום. לעת עתה יש לנו ראשי ערים, הם יהוו את המועצה ליד הממשל הצבאי. אין לסדר בחירות כלליות, אלא בחירות מוניציפאליות, שלב-שלב. ואם בינתיים ישאלו אותנו, ומה אתם תעשו, נאמר שזוהי בעיה רצינית ולעת עתה NO EVICTION, NO PERSECUTIONS ואנו מחפשים בשיקול רב פתרון קונסטרוקטיבי לבעיה זו. עד לאחר העצרת כל העולם יבין זאת. נשתדל להסביר.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

בדרך כלל אני מקבל את רוב ההצעות, אבל יש לי עוד איזה היסוסים ואני רוצה להביע אותם. לגבי סוריה ומצרים הגבול הבינלאומי כפי שהוצע פה, עם התוספת של סידורי בטחון ופירוז. מוטב להגיד את הדברים במפורט, כי לאור הנסיון יש לנו יסוד להגיד לעולם שהשטח הזה היה שטח של הכנה להתקפה עלינו, ואם מדברים על חוזי שלום, רוצים להבטיח שזה לא יהיה יותר.

לגבי ירושלים, אני חושב שיש תמימות דעים. נראה את המפה, מה רוצים לצרף לירושלים. לגבי עזה, אני בעד זה שהיא תהיה חלק ממדינת-ישראל, כי אם מדובר על הגבול הבינלאומי ממילא זה צריך להיות חלק של מדינת-ישראל, המדינה עם הרצועה.

עכשיו הבעיה היא לגבי הגדה המערבית. אין אני מבדיל כל כך בין בעית הגדה המערבית הצפונית ובין הדרומית. אבל אני רוצה לומר לשר בגין, שבסופו של דבר כל ההגדרות המשפטיות לא תקבענה. תקבענה עובדות החיים ולא הניסוחים המשפטיים. יש לי יחס של כבוד רב למשפטנים, אבל בחיי המדינה לא תמיד המשפטנים מכריעים. הערבים האלה נולדו בארץ-ישראל ולא תנהג בהם כמו שנוהגים במהגרים שבאו מארצות אחרות. ההגיון יביא לכך שבדרך שאתה הולך בה תיהפך

ארץ-ישראל מדינה דו-לאומית. אתה צריך לראות את הדברים בעיניים פקוחות. אתה מתלהב מעליה גדולה. היום צילצל אלי ב-07:00 בבוקר חבר הנהלת הסוכנות ואמר: "אם לא תהיה עכשיו עליה גדולה, כולם צריכים להתפטר. היהודים יבהלו מזה! אמרתי: "אם זהו האיום הגדול על היהודים, אינני יודע אם זה ישפיע. אחרי מבצע סיני הייתי בפתיחת מגבית באחד המקומות, ואמר לי מנהיג המגבית: תעשו כל כמה שנים מבצע כזה, זה יעזור למגביות.

לכן אני אומר, מר בגין, שזה ענין חמור ביותר. אין אתה יכול לפתור את בעיית הערבים על ידי הגירה. יסתכלו עליך בשבע עיניים. אתה בישראל תצטרך לנהוג בתושבים הערביים כמו הטובים שבין אומות העולם. אין אנחנו רוצים לרדוף מינוטים. כמובן אם יהיה שלום, תהיה פחות סכנה מאשר אם אין שלום, כי לא יהיה מי שיסית, אבל מדינת-ישראל לא תהיה כפי שהיא. מישו בא אלי אתמול ואמר: צריך לשנות את שם המדינה, צריך לקרוא לה "ארץ-ישראל". אנשים יש להם עכשיו הרבה מחשבות.

לכן אני נוטה יותר לקונספציה של יחידה אבטונומית, אבל בתנאי שיעבירו לשם חלק מפליטי עזה. בעזה ישאר רק חלק, אלה שהם התושבים הקבועים ולא הפליטים. נמצא לזה כסף רב בעולם לעזור ליישב אותם. לא נראית לי כל הרצועה של הישובים היהודיים ששר העבודה מציע להקים. לשם מה נחוץ לי הדבר הזה? אני רוצה רק לפתור את הבעיה של החלק הערבי שם.

אני בעד יחידה כזו. ואני רוצה לומר לשר ברזילי איזה דבר, גם כן איזה הרהור. אם נגיע פעם לידי איזה הסדר עם חוסיין - אם הוא עוד ישאר בחיים, יצטרך לברך "ברכת הגומל" - אם נגיע להסדר כלכלי ומדיני, אולי אהיה מוכן אז לחשוב על כך. אני מהרהר הרהור בקול רם, אין זה מחייב - שהיחידה הזאת תהיה אולי באיזו שתופות בינינו ובין ממלכת ירדן, באחריות משותפת.

השר מ. בגין:

זה נקרא קונדומינום, תשאל את הכריטים ואת המצרים מה יצא מזה.

שר החוץ א. אבן:

ואת הסודאנים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אם יהיה שלום, תהיה יחידה כזאת, מצד אחד ישנה מדינה ערבית ומצד שני מדינת ישראל. אנחנו מחפשים איזה שהוא גשר מבחינה כלכלית, אינני מדבר מבחינה פוליטית. מבחינה כלכלית יש בעיה של נמל גם בשביל היחידה הזאת, אולי גם בשביל ירדן. כשמדברים על שלום, יכולות להיות כל מיני אפשרויות. אני מדבר על כל הגדה.

עכשיו אני מגיע לאיזה דבר שרציתי לשאול: אם אומרים שהיחידה הזאת יכולה להתפתח פעם לאיזה דבר, זה בכל זאת איזה דבר נפרד, ושם יש ממשל נפרד, ומי יודע איך העניינים המדיניים יתפתחו. הייתי רוצה בכל אופן לחתוך ממנה משהו, כדי להרחיב את צוואר הבקבוק, שזה לא יכלל בתוך היחידה הזאת מבחינת הסיכון לתל-אביב ולנתניה. הייתי מעדיף שצמחה לא יכנס לממשל הצבאי, אפילו אם על ידי כך אני מקבל איזה ערבים נוספים למדינה, ובלבד שיהיו דברים הגיוניים.

שר הבריאות י. ברזילי:

אתה מתכוון לטול כרם ולקלקליה?

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני מציע להרהר בזה ולבדוק את העניין על ידי המומחים. אני רוצה שהחלק של מדינת ישראל במקום המוסכן הזה יהיה רחב יותר. זה לגבי ההצעה שאנחנו עושים שם מיד ממשל צבאי. אם מדברים על ממשל צבאי על הגדה, ואינני יודע איך זה עלול פעם להתפתח, לאיזו יחידה, הייתי שואל: האם לא כדאי לחתוך שם בצוואר הבקבוק, נתניה כפר סבא, במקומות המסוכנים, ששם המקום הצר, אפילו אם זה יחייב אותנו לקבל למדינה עוד איזה ערבים ובלבד לתקן משהו במצב שלנו?

שר הבטחון מ. דיין:

קלקיליה וטול כרם מונות 120 אלף נפש.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני שואל את השאלה הזאת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

השאלה ברורה, הוא אמר לך.

שר הבטחון מ. דיין:

ביום הראשון אמרו שעזבו 20%, ביום החמישי אמרו שחזרו 50%.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

מבחינה זו אני מציע לבדוק את העניין, מתוך ההרהור הזה. לכן אינני מציע להבדיל בין הר חברון ובין הגדה המערבית. אם אני חושב לחפש פתרון לפליטים שהוציאו אותם מעזה, לא אוכל להרוויח את כל העולמות.

ברור שצריך להיות פתרון למקומות הקדושים. זה דבר נפרד. בשביל ירדן מבחינה כלכלית זהו דבר חמור. שמעתי שאחד מהמקורות הכלכליים של ממלכת ירדן היתה התיירות. עכשיו הכל נפל ונשאר להם רק מקום אחד - פטרה. אבל אינני צריך לדאוג להם.

שר האוצר פ. ספיר:

קודם כל, איזו הערה כללית. קיבלתי כמעט בשבילכם הודעות משבעה שגרירים שלנו שראיתי אתמול, אחד בארה"ב וגם הקונסולים שלנו, השגרירים שלנו באנגליה, בלגיה, איטליה, הולנד, גרמניה, והם ביקשו למסור שהעתונות שהיתה תחילה איתנו, ויותר מאשר איתנו, המשקל שלהם מתחיל להסתובב לצד השני, כאשר התחילו להופיע כתבות משם בקשר לפליטים - אינני אומר שהן אמת - בקשר לרעב, שאנשים אין להם מים לשתות, שהם מסתובבים במדבר. העניין הוא רגיש. דעת הקהל משתנית.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ביחוד כאשר יהודים מנצחים.

שר האוצר פ. ספיר:

ראש הממשלה עמד פעם - פעמיים בדבריו על איזה עניין, וגם אני רוצה לנגוע בו. זה היה גם אצלי הנימוק בזמנו, אחרי מבצע סיני - אינני מציע זאת עכשיו - שנעזוב את עזה, כי מספר הערבים שצריכים להשאר שם במקום

קבע אצלי. שם היו למעלה מ-300 אלף. כאשר אנחנו מקבלים את עזה וירושלים בלי הפתרון הזה, יהיו עוד 500 אלף, וביחד כ-800 אלף ערכים נוספים, והם יהיו עם ריבוי טיבעי תוך ארבע שנים כמליון איש, לעומת 2 מליון ו-400 אלף יהודים. הערכים שמעו מה שהבי.בי.סי. הודיע מפיו של מומחה צבאי, שישראל הרוויחה. הם גם שמעו על כך. אילו חס ושלום המשקל היה נוטה לצד השני, אפשר לתאר איך היו הערכים מתנהגים. אם עכשיו נוסף מליון ערכים במדינת ישראל, מבלי למצוא פתרון לחלק גדול מהם, הרי זה יהיה חומר נפץ מתמיד ויהיה מקום למאבק תמידי על המפה הפוליטית, ותמיד יהיה מי שינצל זאת. זה יהיה חומר מבפנים. יש בהיסטוריה די הדגמות איך ענינים כאלה התפוצצו. גם כאשר נקבל החלטות מרחיקות לכת בענין הוספת שטחים, נצטרך לראות את הענין הזה כחומר ביותר. בעולם מתקדם לא נוכל לחיות עם שתי רמות חיים: רמת חיים של היהודים בישראל ורמת חיים אחרת.

נדמה לי שאין לנו פתרונות קלים בשבילם בתוך ישראל. עכשיו נחזיר את עצמנו למצב שהיה לפני מספר שבועות, שהיו בתוכנו קצת מחוסרי עבודה, והיו שאמרו שזה לא קצת, ובכמה יסורים ובכמה אמצעים זה יעלה לנו להעסיק אותם. גם בנוגע לעם היהודי קיבלתי מושגים אחרים, אם כי גם קודם לא הייתי בין אלה שדיברו עליהם בביטול. אבל ראינו מה אמיץ היה הקשר שלהם איתנו.

היום גם טלגרפתי הנה: ברור שאנחנו ניצחנו, אבל אנחנו צריכים להסתער מחדש על הבעיות הכלכליות. אני רוצה להגיד שהענין איננו ניתן בנקל בישראל, עוד יעבור זמן עד שהמדע ימצא שאפשר לחיות מדונם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

או מהאוויר...

שר האוצר פ. ספיר:

בינתיים מעסיקה החקלאות הרבה פחות אנשים משהעסיקה. אני אומר זאת כלפי פנים ומבחינת הענין, שאפשר לנצח במלחמה ואחרי כן להיות במאבק תמידי שהוא גרוע ממלחמה. כי במלחמה, אם מצליחים, זה ענין של יומיים - שלושה ימים ומקבלים את תהילת העולם כולו, ושל היהודים בוודאי ובוודאי.

דומני שדיבור על זה שאנחנו רוצים שטח זה וזה מבלי להראות פתרון לבעית הפליטים, הרי כל איש שישב אתנו ליד שולחן הדיונים, מי שירצה להקשיב לנו, ישאל להצעתנו, ולא נוכל להגיד לו: אין זה עיסקך. נדמה לי שאנחנו צריכים להציג את הענין בכל חומרתו. עלינו לזכור מה שאמרנו תמיד על הסורים ועל העיראקים, שהם צריכים לקחת אליהם חלק מהפליטים. כך גם דיברנו באו"מ. נדמה לי שאנחנו צריכים בענין זה להגיד דברים קונסטרוקטיביים, גם מבחינת אלה שאנחנו רוצים להסתמך עליהם, ואנחנו הולכים להסתמך על כולם כדי להשיג פתרונות. הנה פנו אלי פעם-פעמיים שני אנשי כלכלה חשובים, לא יושבי קרנות, אחד תעשיין בעל שם עולמי ובנקאי אחד. הם חושבים שאנחנו יכולים לבקש להשיג למטרה זו מיליארד דולר. אתמול סיפר פינקוס בשדה התעופה, בפני העיתונאים, כי מי שהיה שר הצבא האמריקני, סטיבנס, נתן רבע-מליון דולר. עיתונאי שאל: רבע מליון דולר? והוא נחשב לעיתונאי כלכלי. האם הוא יודע את ההבדל בין מליון למיליארד? בארץ סיפרו כי היהודים נתנו לנו מיליארד דולר. לזה עוד לא הגענו.

אתמול היה אצלי זיגמונד ורבורג, בנקאי עולמי. הוא הביא אתו יהודי דתי והוא אמר: אם הרב נסים יכול להרשות לעשות בישראל בשבת ביקורים, מותר למען ביצור ישראל לנסוע במיוחד בשבת. והנה הוא מציע לבקש בשביל בעיות הפליטים מיליארד דולר ראשון. הוא חושב שיכולים לסדר קונסורציום שישג את הסכום הזה ויפתרו פעם את הבעיה. הוא טילגרף לבתו הנמצאת בביקור בארץ שהיא תשאר פה.

שר העבודה י. אלון:

השאלה: איפה לפתור?

שר האוצר פ. ספיר:

איני מתנגד שיתיישבו בחלק בעיראק ובחלק בסוריה, אבל לא על חשבון הבאניאס והחצבאני, מבלי להציע פתרון כזה החטאנו את העניין פעמיים.

לדעתי, הטיבעי ביותר שחלק יתיישב בעיראק ובסוריה. העניין המסוכן ביותר הוא כשחזזיקים את האנשים על הגבולות. זה כבר הדור השלישי. על מה בנה שוקיירי? הוא בנה על כך שהשנאה הזאת תיהפך לכוח לאומי גדול. לא אוכל להגיד שיתיישבו במצרים, כי היא מתפוצצת בעצמה מרוב האוכלוסיה. יש המדברים על אוסטרליה. היום כותבים בעתון על קנדה.

שר החוץ א. אבן:

אולי כמה אלפים.

שר האוצר פ. ספיר:

היה בעולם פחד גדול אצל האנשים - אני מדבר על לא יהודים - גם מתוך חרדה ליהודים, גם מתוך סנטימנט למה שקרה בעולם, הנה הולכים שוב לשחוט אותם, אנשים פחדו ממלחמה עולמית. הם רואים את הסביבה הזאת כאחת הנקודות בעולם שעלולה להצית את העולם בלהבה עולמית גדולה. זה העסיק אותם ימים ולילות. קראתי בעתונים איך כל הלילה ראש ממשלת בריטניה נקרא מפעם לפעם לדיון. אם מעוררים בלילה את ראש הממשלה והוא חייב לעסוק בזאת, סימן שהמצב מסוכן בעולם. שבוע לפני זה היה טור בכל העתונים: "לבנו לישראל". והיה לזה יסוד.

אבל צריך להיות ברור שאי אפשר מצד אחד להגיד, אנחנו רוצים להפוך את הסכמי שביתת הנשק לחוזי שלום, ומצד שני לא לרצות להיאחז בנקודות שבהן אפשר להתחיל את ענין השלום. אני חושב שאפשר להתחיל את ענין השלום עם חוסיין. יש לו הרבה יסודות לכך. ראשית כל, ישנו אצלו הפחד שאין הוא בטוח במעמדו. אנחנו הרבה פעמים מתחילים לטפל בדברים הנראים כבלתי אפשריים ביותר. לו נשאלתי לפני 17 או 20 יום אם אפשר יהיה להשיג מה שהשגנו אצל היהודים בעולם - היה הדבר רחוק ממני, למרות שלא הגענו עדיין למיליארד דולר. אני מאמין שזוהי רק ההתחלה ועליה כדאי להסתער. זוהי זריעת גרעינים שפעם יכול לצאת מזה דבר גדול. כן גם ביחס לשיחות שלום עם חוסיין. הטבעי ביותר, שלכנון היתה מתחילה בזאת. אבל הם לא יתחילו, כי הם מפחדים אימת מוות מנאצר.

הדיבור המרכזי שלנו צריך להיות על שלום. נדמה לי שכך אומרים כולם. מיצרי טיראן זה ענין של "יהרג ובל יעבור". הסבירו הפרשנים: נניח שאומרים להם שאסור לעבור בתעלת פנמה. האם יראו וישתקו? זהו מהדברים שלא יפלו על סלע צחיח. זהו ענין שצריך להיאחז בו חזק.

מלים אחדות על הגדה המערבית. במידה שהתרשמתי מהדברים שנשמעו פה, לא נתרשמתי שלמישהו הכל בהיר ונהיר ביחס לגדה המערבית. אני, שהגעתי הנה בשעה 12:00 בלילה, אינני צריך להתייחס לאלה שחשבו על כך ימים ולא הגיעו לבהירות בענין זה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אני מבין, הרי מה שהוספת הוא דבר שדיברו על זה כל השנים וברגע שזה מתקרב הזנחנו את זאת. היינו, הטענה ליישב את הערכים לא כבראזיל, אלא בסביבה הזאת, ואם לזה צריך מליונים ומיליארדים - אומרים שיהיו.

שר האוצר פ. ספיר:

כן, או שהעולם יפתור את הבעיה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אין העולם פותר בעיות.

שר האוצר פ. ספיר:

אבל העולם פחד ממלחמת עולם שלישית.

אני מדבר בעיקר על 400 אלף הנמצאים ברצועת עזה ו-100 אלף הנמצאים בירושלים. אם הם יהיו בארץ כוח כזה, הרי זה 40% וזה יותר מאשר כפליים 20% במדינה שיש בה כבר ערבים. שמעתי פה כל מיני דברים בענין הגדה המערבית. שמעתי את הראשון ואת השני ודבריהם MAKE SENSE. אחרי כן שמעתי על הסכנות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם כן MAKE SENSE.

שר האוצר פ. ספיר:

ידברו על כך שעושים משהו ומגרשים משהו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כנראה שהבעיה איננה מן הקטנות. דיברנו בבוקר ודיברנו עד עכשיו. יוצא שאנחנו כולנו מדברים פעמיים אותו הדבר...

שר החוץ א. אבן:

אנו מכריעים בהכרעות גורליות וקשות תחת לחץ הזמן. אין ספק שאילמלא העצרת העומדת לפנינו, לא היה עולה על דעתנו שמצווה עלינו להגיע לפתרון שלם וכולל, תוך יומיים שלושה. אני מציע שנסתפק בשלב זה בכמה פתרונות חלקיים. אין בעיה שבה אין מנוס מהמשך הסטטוס קוו.

אפרט את מחשבתי קודם כל לגבי מצרים וסוריה. אני מקבל את הנוסחה "שלום על יסוד הגבול הבינלאומי הקיים". אולי אם אנחנו רוצים בדו-שיחה עם גורם בינלאומי רשמי כמו ארה"ב, הרי עלינו, למען יושר הלב וגילוי הדעת, לפרט במה דברים אמורים, לומר שהשלום הזה צריך לכלול כמה דברים, פירוז הרמה הסורית, פירוז סיני, חופש השיט בתעלת סואץ ובמפרץ עקבה ובמפרץ שלמה. בלי מידה זו של פירוז אין לנו יסוד לדו-שיח. כמובן מדובר על רצועת עזה במדינת-ישראל, ירושלים השלמה וערובות בינלאומיות על המקומות הקדושים. חשוב להגיע לידי פירוז זה, כי אנחנו רוצים את עזרתם כדי לגייס לפחות 40 קולות באו"מ.

השר מ. בגין:

יש להגיד: "ירושלים המאוחדת".

שר החוץ א. אבן:

טוב, נחוץ לפרט, כי העניין הזה של העצרת איננו הפעם עניין תכסיסי. אם הערבים יכשלו בעצרת, כפי שנכשלו במועצת הבטחון, נוצר לדעתי מצב מהפכני, שננעלו בפניהם שערי התמורה ולמעשה אין להם דרך אלא אלינו.

על כן הכשלת הצעת הנסיגה יכולה לעזור לנו לפתור בעיות אחרות. ההכשלה הזאת, אם נשיג אותה, תיצור בשבילם מבוי סתום שיוביל אך ורק בכיוון של משא ומתן עם ישראל. לכן אני מציע את הפירוט הזה.

אני מציע כי במידה שנדבר אתם או עם הגורם אחר, שנאמר שבשלב זה אין לנו פתרון לבעיית הגדה המערבית. קודם כל זה נכון.

השר מ. בגין:

אין לנו פתרון לגדה או לאוכלוסיה?

שר החוץ א. אבן:

לבעיה הזאת של האוכלוסיה וכיצד תאורגן ומה יהיה המבנה המדיני של האזור הזה, אין לנו פתרון. קודם כל זה נכון.

השר מ. בגין:

אינני מציע פורמולה כזאת.

שר החוץ א. אבן:

אני מציע. לא הגענו לסיכום. הושמעו שלוש הצעות.

השר י. גלילי:

אם אתה מעמיד סימן שאלה, בזה חתכת את הענין לשלילה.

שר החוץ א. אבן:

אבל המצב הקיים נמשך, יש ממשל צבאי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

למעשה, אף אחד לא הציע פתרון.

שר החוץ א. אבן:

היו שלוש הצעות: (א) חבל אבטונומי קשור בישראל. הוגדרו היתרונות והמיגבלות של ההצעה הזאת; (ב) הצעת השר בגין על כלילת כל האזור בישראל, אבל בלי הענקת אזרחות.

השר מ. בגין:

לתקופת מעבר.

שר החוץ א. אבן:

יש לה חזון של שלימות גיאוגרפית, שלימות היסטורית, שלימות המולדת. אבל כשאני מנתח אותה, אני מגיע למסקנה שזוהי חבית של חומר נפץ. אנחנו חושבים במדינה שבה התיחום הגיאוגרפי נראה נקי ויפה, אבל יש לנו מליון וחצי ערבים שבתקופה בלתי מוגדרת אין שום סיפוק לא ליצר הלאומי שלהם, אפילו לא ליצר האזרחי שלהם. אנחנו יושבים עם שתי אוכלוסיות, אחת מחוננת בכל הזכויות האזרחיות והשניה משוללת כל זכויות. זוהי דמות שקשה לגונן עליה, אפילו על הרקע המיוחד של ההיסטוריה היהודי, דמות של שני סוגי תושבים, מין אלג'יריה כזו. ואשר העולם יאהוד תנועת שחרור של אותו מליון וחצי המוקף כמה עשרות

מליונים. כלומר, המחזה המרהיב הזה למראית עין ראשונה הופך לקודר מאוד, איך אנחנו חיים את החיים האלה בתוך המסגרת הזאת.

(ג) יש הצעה שלישית, שנבוא למשא ומתן עם חוסיין. כלומר, למגע אתו. אבל בראשית המגע הזה ברור כי מצדו יתעורר העניין של הגדה, כאשר גם לנו יש עניין בזה. כל הבעיה מסתכמת בסתירה בין האינטרס הטריטוריאלי לבין האינטרס הדמוקרטי. ככל שיהיה יותר שטח, יהיו בתוכו יותר ערבים. אם הממשלה אינה מוכנה לחשוב על אפשרות שכמה רבבות של ערבים יהיו נתיניו, כלומר של עבר הירדן, פלוס שכם, פלוס איזה ריכוז של אוכלוסיה, איך לנו למעשה מה לומר לו. אמנם הוא הסתכן במלחמה והוא הפסיד, אבל הוא לא הפסיד את הכל. הוא דווקא מעוניין באוכלוסיה שאינה מצטמצמת בגדה המזרחית. כפי שאנחנו איננו רוצים יותר אוכלוסיה ערבית, בשבילו תוספת אוכלוסיה היא דווקא יתרון. יש בסיס למשא ומתן, אבל אז איננו יכולי לקיים את העניין הזה שהירדן הוא הגבול. זהו המצב.

אולי יש פתרון רביעי. לפי שעה הגענו לאיזה מבוי סתום. למרות המאמץ לראות אותנו כמאוחדים, אני סבור, שאנחנו למעשה מפוצלים בין שלושת הפתרונות הללו. אם נקיים את המצב הקיים, נביא כמה גורמים בתוך הגדה המערבית לאיזו שהיא התבצעות. אולי אפשר ליצור איזה דבר של הבעת רצון, להשתלב עם ישראל או באופן אינדבידואלי או באופן קנטונלי.

נראה לי כי מה שמסובך עכשיו ייראה פשוט יותר בעתיד. אין לנו הסכם. זוהי המציאות. לפי שעה יש לנו נוסחה לפתרון בעית היחסים על ידי יחסי שלום עם סוריה ומצרים וסטאטוס קוו לגבי השאר.

השר מ. בגין:

מדוע תאמר שאין לנו פתרון? אנו מחפשים פתרון קונסטרוקטיבי.

שר החוץ א. אבן:

אני מקבל את הנוסח: עד שנמצא פתרון מוחלט הם אוכלים, הם שותים, הם חיים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

הפעם פקפקתי אם לקחת את רשות הדיבור, מפני שכל הגישה שלי אינה הולמת את הלך הרוח כפי שהרגשתי אצל מרבית חברי הועדה. אבל אני יכול להגיד איזה דברים בעניין זה.

פה יוצאים מתוך שלוש הנחות שאיני מקבל אותן. איני מקבל את ההנחה של ה"דיילי טלגרף" שאנחנו יכולים בכלל לשבת ולשתוק. ה"דיילי טלגרף" יכול לשבת, אם אנחנו יכולים לשבת - איני יודע. אני יודע שהמצב עולה לנו \$ 13,000,000 ליום, היינו \$ 100,000,000 לשבוע.

שר האוצר פ. ספיר:

אני פוחד שמשהו ירצה מחר סכומים כאלה. זה לא מגיע לסכומים כאלה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

ההנחה הזאת שאנחנו יכולים בכלל לשבת ככה - אדרבא, שיבואו - לזמן בלתי מוגבל, איני מקבל את זאת. זה לא לפי כוחנו.

ההנחה השניה, שאנחנו בעלי הבתים האכסקלוסיביים לגבי המצב הזה שנוצר, איני מקבל את זאת. לא שלא הייתי רוצה שכך יהיה, אבל זה איננו.

ההנחה השלישית, שאינני מקבל אותה, היא שנחוצה לנו טריטוריה בלי יהודים ועם ערבים.

את שלוש ההנחות האלה איני מקבל. ואם כך, אני רוצה להגיד דבר כזה. כאשר אומרים "חוזה שלום פלוס בטחון", אצלי מרכז הכובד הוא בבטחון, כי נניח שהיו חותמים על חוזה שלום, הרי זוהי פיסת נייר וכבר ראינו מה עם פיסת נייר כזו. העניין הוא: כיצד אנחנו מבטיחים את ענייני הבטחון? ההצעה הזאת בעניין פרזות בסיני וברמה הסורית וירושלים שלמה, חופש השיט בשארם א-שייח' ובתעלת סואץ נשמעה כאן. איני נגד זה שנדרוש גם חופש שיט בתעלת סואץ. אם נגיע לשלום, הרי זה גם חופש שיט בסואץ. אני בעד עזה בתוך תחומי ישראל. אשר לגדה המערבית, יש להבטיח כל אותם השטחים הנחוצים לנו בשביל הבטחון. איזה הם? לזה יש מומחים. כי אני מעמיד כל הזמן את הדגש על עניין הבטחון. ועוד דבר: אני חושב שעניין בטחון ישראל זהו פתרון בעית הפליטים. אני חושב שאנחנו מעוניינים בדבר הזה יותר מאשר איזה שהוא גורם אחר. אני רואה את הגדה המערבית כמרחב לפתרון בעית הפליטים, קודם כל מעזה. עד כאן מהצד הפוליטיבי.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

להעביר פליטים מעזה לגדה המערבית?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

בזמן שצ'רצ'יל יצר את עבר הירדן, כל העם היהודי התקומם נגד זה. אבל באופן רטרופקטיבי אני חושב, שאילו עבר הירדן היתה כלולה בתוך היחידה הזאת של ארץ ישראל, שעמדה אחרי כן לדיון בעצרת או"מ, יש לי ספק אם היינו מגיעים ל-1948 או כעבור 10 - 15 שנה להקמת מדינה יהודית מאושרת על ידי האומות המאוחדות, כי זה היה בלי יהודים. בכלל כל העניין הזה של ישראל ושל ארץ ישראל - פה אנחנו נתקלים באחד הדברים החמורים ביותר שקרה לנו בהיסטוריה שיהודים לא באו. וייצמן בזעקו "עם ישראל אייכה?" דיבר בעיקר על כסף. זו היתה אז הזעקה. אבל לאחר שקמה מדינת ישראל הזעקה הזאת "עם ישראל אייכה?" לגבי עליה זוהי אולי הזעקה הגדולה ביותר בתולדות עם ישראל.

מר בגין מדבר על הגדה המערבית, שר הבטחון מדבר על הגדה המערבית. אני רוצה להציג פה מספר שאלות. אמרתי שאין אנחנו בעלי הבתים היחידים במצב שנוצר. יש עולם, יש דעת קהל בעולם. אני מסכים לדעה כי ברגע שאתה יוצר פה קנטון ערבי, אתה מביא לכך, שמחוץ למדינת עבר הירדן תהיה פה עוד מדינה ערבית. קנטון מביא לדבר הזה. זוהי אילוזיה לחשוב שאנחנו נחזיק בישראל ערבים ולא ניתן להם זכויות. פה היה פלפול שלם של מר בגין בעניין זה מבחינה בינלאומית משפטית. השאלה אינה בזאת: מתי תנתן להם אזרחות? השאלה היא, שאתה לוקח מהם את האזרחות. הם היו אזרחים של מדינה, אתה לקחת מהם אזרחות ואינך נותן להם אזרחות.

חשר מ. בגין:

לתקופת מעבר.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

כרגע איני מחפש דוגמאות היסטוריות.

השר מ. בגין:

גם היום יש ערבים ותושבים ואזרחים במדינת ישראל

11.

שר העבודה י. אלון:

יש נפקדים נוכחים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

באו יוריסטים שלנו ועשו פורמולה. אני רוצה להגיד את זאת לפטריוטים של מדינת ישראל, שאיני מפקפק אף כמלוא נימה בפטריוטיות של כל אחד מהם, אני בשכלי הפשוט אומר: אפשר להגיע חלילה לתבוסת ישראל על ידי נצחון, מפני שזאת לא תהיה מדינת ישראל ויהיה כל מה שמשתמע מזה. אל תספרו לי על הנאיביות הזאת שערכי ישראל התנהגו יפה. את הסכינים שהשחזו הסתירו לאחר עשר השעות הראשונות של הקרבות. אל תיתממו!

אני חושב שאילו חוסיין לא היה קיים, צריך היה להמציא אותו ולשחרר אותו מהמעמסה הכלכלית העצומה שזה יטיל עלינו ומהסבכים הבינלאומיים העצומים שזה יטיל עלינו. בשביל מה זה נחוץ לנו?

מה שנוגע לבטחון, צריך להבטיח. חלקים מהגדה המערבית שנחוצים לנו כדי להבטיח את הבטחון באזור נתניה למשל וכדומה - זה צריך להבטיח. אל תתבעו ממני על מה שאיני יכול לתת לכם תשובה. על זה צריך לשבת עם אנשי הצבא.

איני שוכח את זה כל הזמן, כאשר אנחנו יושבים בשנת 1967, וגם לא שכחתי בשנים הקודמות. ענין הפליטים מעולם לא ירד מסדר היום, מסדר המחשבה ומסדר החרדה שיש לנו. הערבים היו מעוניינים בזה כדי להחזיק את ענין הפליטים. אבל אם נוצרה מהפכה כזאת שאנחנו יכולים להיות גורם פעיל בענין זה, בישובם בתוך הגדה המערבית, ננצל את המצב הזה. עכשיו אנחנו בעלי הבתים על הדבר הזה. אני לא צריך לשם כך את הסכמתו של נאצר.

השר י. ספיר:

בתוקף הממשל הצבאי?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

בתוקף הממשל הצבאי על יסוד הסכם זמני. אם מדברים על בטחון ישראל, הרי אחד הדברים העצומים היא עליה על דרך לפתרון בעית הפליטים, שכל חמש שנים הולכת הסכנה של הענין הזה וגדלה לגבי מדינת ישראל. כל הזמן איני שוכח את זאת. אני קורא היום בעתון שבן-גוריון אמר: העם צריך להחליט. גם אני בעד זה. אבל עוד בישיבות קודמות אמרתי: איני מתאר לי מה נעשה עם 1,250,000 ערבים. אמרתי: אני רוצה ועדה שתברר זאת. מה שאמרה הועדה עד לחלק על הגדה המערבית - תבוא עליה ברכה. היא הבהירה את המחשבה. אבל ברגע שנגשה לענין של הגדה המערבית - אין לי טענות - לא הביאה שום פתרון המניח את הדעת, שאנחנו יכולים ללכת עם זה לדיון; לבוא ולהגיד במשא ומתן עם ארצות הברית, מה שאנחנו מבקשים הם חוזי שלום פלוס בטחון מבלי לפרט מה עם הגדה המערבית, לא אמרנו ולא כלום. מה שהבאתם עד החלק הזה, אפשר להגיד כלפי כל העולם, וזה יתקבל מאוד על הדעת. אולם לא כן ביחס למה שמתגלגל פה בענין הגדה המערבית. אני רואה לפני את העצרת הזאת. הייתי שם פעמיים. תמיד ראיתי את הבא כוח שלנו בתוך העצרת יחיד בתוך כל מיני יצרים ואינטרסים וכו'. והמלחמה תהיה על דעת הקהל בעולם.

דרך המחשבה לגבי הגדה המערבית צריכה לדעת להיות, מה לא. זה ברור לי בתכלית הבהירות שאנחנו לוקחים על עצמנו חבל של חנק מכל מיני בחינות וללא כל תועלת פרט לסיפוק סנטימנטלי היסטורי. עם ישראל חי 4,000 שנה, יחיה עוד.

השר י. ספיר:

ומה כן?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אמרתי מה כן - כל מה שדיברתם, עד לחלק על הגדה המערבית. הוספתי לענין זה את ענין עזה ואת פתרון שאלת הפליטים בתוך הגדה המערבית, ולא שדה גול יבוא אלינו ויגיד לנו את זאת. חרדה תופסת אותי למחשבה על מה שיוצא מהפיפיות של קוסיגין ודה-גול. אבל אנחנו יכולים להביא פרוגרמה על פתרון שאלת הפליטים. אנחנו רוצים לפתור שאלה הומאניטרית גדולה. קודם אי אפשר היה לדבר על הדבר הזה, כי המדינות הערביות לא נתנו. הן היו מעונינות שענין הפליטים ישמש נשק בידיהן. אנחנו בענין זה עכשיו גורם גדול, כי זה נמצא ברשותנו. אם תגידו שנחוצה לזאת חצי שנה או חמישה חודשים כדי ללמוד את הבעיה, ועל יסוד המשא ומתן עם חוסיין ועם ארה"ב - אני מבין.

השר מ. בגין:

אתה מציע שניישוב את הפליטים בחלק של הגדה

המערבית ונמסור אותו לחוסיין?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

לנו זה לא נחוץ, פרט לאותם המקומות שבחינת

הבטחון תתבע זאת.

שר האוצר פ. ספיר:

אתה חושב שיש מקום ליישב מאות אלפי פליטים בגדה

המערבית? זוהי התיזה שנחוצה לך.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

בגדה המערבית ובשאר חלקי עבר הירדן. אם תעשה

אתו הסכם כולל, יש לזה סיכוי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני בכל זאת רוצה להגיע לאיזה תוצאות. כולם מודים כי יש לנו מה לומר ביחס למצרים ולסוריה. ביחס לירושלים החלטנו. יתכן שאנחנו צריכים עכשיו ועדה של שלושה אנשים. אמר השר בגין: אנחנו עוד חושבים, עוד מחפשים פתרון קונסטרוקטיבי. טוב, הענין הזה אינו בוער עכשיו לשר אבן, אבל לא יתנו לנו לדחות את ענין הגדה המערבית לשבע שנים. יש מאות אלפים מעבר לגדה ובגדה המזרחית. יש מאות אלפי פליטים שחוסיין אמר עליהם פעם: "אני ישבתי אותם", או "אני מיישב אותם". יתכן שעוד אפשר שם לתקוע משהו. נכון שאנחנו יודעים כי הגדה המערבית איננה עשירה כל כך במים. אבל מדברים על מיליארדים. ועוד אמרנו כל הזמן: אנחנו לקחנו מעיראק הנה 120 אלף יהודים. מדוע לא תיקח עיראק. היא מדינה עשירה, 120 אלף או 200 אלף ערבים? לקחנו ממארוקו 100 אלף, תיקח מארוקו 100 אלף או 200 אלף.

שר הבריאות י. ברזילי:

אבל הם אינם קונטרנהנטים למשא ומתן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אמריקה תרצה, תהיה מארוקו קונטרנהנטית ותהיה עיראק קונטרנהנטית, וביחוד עכשיו לאחר שעברנו את גב הגמל הזה. אנחנו בכל זאת אומרים איזה דבר לעולם. הוצאנו משם 120 אלף יהודים.

שר האוצר פ. ספיר:

הוצאנו ממדינות ערב 700 אלף יהודים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

עלינו להדגיש מה שטענו כל הזמן. אנחנו כאותו דרשן שדיבר ודיבר כל הזמן ולבסוף ראה שדבריו אינם שקר.

אחרי כן יש לבדוק את העניין של שאיבת מים או התפלת מים. כאן אני צריך מהנדסים. יתכן שאפשר להוציא מעזה ולהעביר לגדה המערבית עוד ערבים.

השר י. ספיר:

אתה פועל בשטח שאתה גורס שאתה יכול לבצע בו את

הפיתוח?

ראש הממשלה ל. אשכול:

כן. אבל אין אני רוצה שהם יצביעו אצלנו. אפשר יהיה להוסיף עוד קצת בהובלה, במסחר ובתעשייה.

שר האוצר פ. ספיר:

אתה מחפש פתרון בשביל פליטי עזה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

יש לעשות תכנית גדולה ורחבה. איננו צריכים להתבייש ולומר: הוצאנו ממדינות ערב 600 - 700 אלף יהודים והם השאירו שם רכוש. תיקח עכשיו כל מדינה ערבית חלק מהפליטים. עבר הירדן לקחה. לבי אומר לי: לא לריב עם חוסיין. עוד נזדקק אליו פעם. יש לבדוק אם בתוספת מים אפשר עוד להושיב תושבים בגדה.

שר האוצר פ. ספיר:

בגדה המערבית חיים 800 אלף איש.

השר מ. בגין:

עוד לא ברור כמה ישנם שם, צריך מפקד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אחרי כן תישאר לנו השאלה: האם אנחנו בוחרים שזה יהיה בתוך ישראל, אם בצורת קנטון, חבל אבטונומי או עצמאי, או שאתה קושר זאת לישראל? יש לנו פנאי לדון בזה. אבל בזה יש תכנית שלמה. אמרנו: לא באנו לקחת אדמה ממזרים, אפילו לא מסוריה. אנחנו אומרים שהוצאנו מאות אלפי יהודים מארצות ערביות, שיש להם שם גם אדמה ומפעלים ותרבות. כשם ששילמנו למישהו 50 דולר בעד הוצאת יהודי מאותה ארץ, ישלמו לנו 50 דולר בעד הכנסת ערבי לשם.

השר י. ספיר:

אולי ההודעה תהיה שאנחנו עומדים על הסטטוס קוו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מוכן לקבל את הנוסח שהירדן הוא הגבול בינינו ובין ממלכת ירדן. אם זה אינו הולך ואם אנחנו מוצאים עוד מישהו שיש להביא אותו, אני מסכים שישאר הסטטוס קוו. אנחנו מבטיחים לנו בטחון, ופה לא יהיה לנו נשק של הערבים, טנקים ותותחים של הערבים. אפשר לעשות הסכם כזה עם חוסיין, כי ברגע שיזיזו טנקים שלהם, יזוזו גם טנקים שלנו.

שר האוצר פ. ספיר:

אני מדבר על שלום אמת. שלום עם חוסיין שווה לנו משהו לגבי דברים שהם אינם בבחינת "יהרג ובל יעבור". אני מבין שביחס למיצרי טיראן ושיט בתעלת סואץ וירושלים המאוחדת - ביחס לזה כבר הוחלט.

שר הבריאות י. ברזילי:

אבל את שכם הוא יכול לקבל?

שר האוצר פ. ספיר:

לא שאלתי מה. אני אומר כי בענין הגדה המערבית איש לא אמר עדיין שום דבר ברור. כל אחד אמר מה שהוא חושב, מה שנעים ורצוי. לי נדמה שאתו אפשר להגיע למשהו. אמרתי זאת גם קודם לכן, ועכשיו אני אומר זאת עוד ביתר בטחון.

שר החוץ א. אבן:

חוסיין זקוק לאוכלוסיה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ירדן עם עוד מליון ערבים, זוהי אותה הסכנה כמו אותו מליון ערבים שיושב פה.

שר האוצר פ. ספיר:

אבל אמר יוסף ספיר שהפליטים הסתדרו חלק.

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם מדינות מסודרות נלחמות אחת בשניה...

השר י. ספיר:

אנו מדברים על חוסיין כאילו הוא בכיסנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנו מחפשים בינתיים פתרונות, אם יגיעו הדברים לידי כך שיהיה מקום לדבר עם חוסיין, יהיו פה חילופי דברים. זה ברור לי. מדוע אני צריך לקבוע עכשיו.

שר האוצר פ. ספיר:

איש לא הציע שנחליט עכשיו.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מבין שראש ממשלת בריטניה, וילסון, פנה אלינו. הוא רוצה שנבוא באיזה דברים עם עבר הירדן. אני מבין את כל הקשיים. אבל מה זה מחייב אותנו? אם תהיינה שיחות עם חוסיין, מה אנחנו יכולים להפסיד?

ראש הממשלה ל. אשכול:

הסכמנו לזה.

ד"ר י. הרצוג:

על יסוד נהר הירדן כגבול.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נשמע ממנו. גם השר בגין אמר: אנחנו חושבים. אם תבוא איזו הצעה הגיונית, נראה.

השר י. גלילי:

מחפשים פתרון על יסוד זה שהירדן הוא הגבול.

השר מ. בגין:

כך נקבע הבוקר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

את זאת אנחנו אומרים, אבל הוא בוודאי יגיד את שלו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ברור לי שאם הוא יגיד את שלו, העניין יגיע לשולחן הזה. אבל הדבר הראשון הוא: הירדן כגבול.

השר י. ספיר:

אם מדובר על איזה הסכם עם חוסיין, הרי לדעתי זה אומר מהפכה שלמה לגמרי בכל המפה הגיאוגרפית הזאת, מהים התיכון עד המדבר הגדול. מה פירוש המהפכה הזאת ברגע זה, איני יודע. לכשנדבר עם חוסיין, נשמע.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו אומרים שאנחנו רוצים כל מה שהיה פלשתינה.

שר הבריאות י. ברזילי:

אם אתה אומר זאת, פירוש הדבר עם האוכלוסיה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא. באותו רגע אומר כי גם בענין האוכלוסיה אנחנו מחפשים פתרונות. מישו קורא לזה קנטון, ומישו קורא לזה חבל אבטונומי. אנחנו צריכים לדבר דברים ברורים ופשוטים: קיבלנו מארצות ערביות 600 - 700 אלף יהודים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אבל מדוע אנחנו מוציאים מן הכלל את סוריה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

איננו מוציאים מן הכלל. אנחנו אומרים: מכל הארצות קיבלנו יהודים.

מחליטים:

להביא להחלטת הממשלה את ההצעות שגובשו בישיבה זו בענין עמדת ישראל בעתיד. (נוסח ההצעות מצ"ב).

הישיבה ננעלת

(בשעה 20.45)

החלטות ועדת השרים לענייני בטחון מיום ל' בסיון תשכ"ז (15.6.67)

נוכח מדיניות האיבה והתוקפנות הערבית כלפי מדינת-ישראל במשך עשרים השנים האחרונות, נוכח איום ההשמדה שנשקף למדינה עד לפני שבועיים, נוכח האפיקים הרחבים שנפתחו על ידי נצחון צה"ל על מדינות ערב - קובעת ממשלת ישראל את עמדתה כדלהלן:

(א) מצרים:

(1) ישראל עומדת על חתימת חוזה שלום עם מצרים רק על יסוד הגבול הבינלאומי.

(2) כל עוד לא נחתם חוזה השלום מחזיקה ישראל בשטחים שבחצי האי סיני.

(3) רצועת עזה נכללת בשטח ישראל, בהתאם לגבול הבינלאומי.

(4) התנאים לחוזה השלום הם:

- (א) הבטחת חופש השיט במיצרי טיראן ובתעלת סואץ.
 (ב) הבטחת חופש הטיסה מעל מיצרי טיראן ומפרץ שלמה.
 (ג) ביטול החרם הכלכלי לכל צורותיו.
 (ד) פירוז מוחלט של חצי האי סיני, אשר תנאיו יקבעו בחוזה השלום בין ישראל ובין מצרים.

(כ) סוריה:

- (1) ישראל עומדת על חתימת חוזה שלום עם סוריה רק על יסוד הגבול הבינלאומי.
 (2) כל עוד לא נחתם חוזה השלום מחזיקה ישראל בשטחים שבירה.
 (3) התנאים לחוזה שלום הם:

- (א) פירוז מוחלט של הרמה הסורית שתנאיו ייקבעו בחוזה השלום בין ישראל לבין סוריה.
 (ב) הבטחה מוחלטת של אי הפרעה לזרם המים ממקורות הירדן לישראל, בין על ידי תיקון הגבול הצפוני ובין על ידי הסכם בין שתי המדינות אשר יבטיח את מקורות המים.

(ג) ירדן:

- (1) ירושלים השלמה בתחום מדינת-ישראל. ייקבעו סדרים מיוחדים למקומות הקדושים לדתות השונות.
 (2) ימשך המשטר הצבאי בגדה המערבית, כשלב מעבר, תוך חיפוש פתרון קונסטרוקטיבי לטווח ארוך.
 (3) ישראל מוכנה להפגש לשיחות עם מלך ירדן, תוך מגמה לבנות יחסי שכנות טובים ולהגיע לאיחוד כלכלי בין שתי המדינות.
 (4) גבול ישראל עם ירדן הוא נהר הירדן.

(ד) הסכמי שביתת הנשק

הסכמי שביתת הנשק שנחתמו בשנת 1949 בין ישראל ובין שכנותיה, בטלים ומבוטלים כתוצאה מתוקפנות מדינות ערב. כן בטלים כל ההסדרים שנקבעו במסגרת ההסכם הנ"ל (אזורים מפורזים, שטחי הפקר וכו').

(ה) בעית הפליטים

- (1) הטיפול בפליטים הערביים, הן ברצועת עזה והן בגדה המערבית, ישאר בידי אונר"א, בהתאם להסכם שהושג בין ממשלת-ישראל ונציגי אונר"א.
 (2) ישראל תתבע ממדינות ערב ומהמעצמות הגדולות לגשת להכנת תכנית יסודית לפתרון בעית הפליטים, אשר תכלול ישוב פליטים בעיראק, בסוריה, באלג'יר, במארוק, בירדן ובמדינות אחרות באזור. (בהצגת תביעה זו יושם דגש על עובדת החלפת האוכלוסין, דהיינו שישוב הפליטים יבוא במקום מאות אלפי היהודים שגורשו מהמדינות הנ"ל ונאלצו לעזבן).

ישראל תהיה מוכנה לקבל מילווה בינלאומי ארוך טווח כדי לסייע ביישוב הפליטים כמוצע לעיל, תוך לקיחה בחשבון של הרכוש היהודי שנגזל בארצות-ערב.

- (3) תועלה התביעה למדינות שונות בעולם לקלוט תושבים ופליטים ערביים.
- (4) תיבדקנה אפשרויות על ידי ישראל, בעזרת המעצמות, ליישב פליטים בשטחים מסויימים הנמצאים עתה בשלטון צבאי ישראלי (חצי האי סיני וחלקים מסויימים בגדה המערבית).
- (5) הצגת התכנית ליישוב הפליטים בארצות ערב, בחצי האי סיני ובגדה המערבית, תלווה בהצעה לתכנית אזורית לניצול מקורות המים מכל הסוגים שבמזרח התיכון (כגון הליטאני, המתקת מי-ים וכדומה).
- כחלק מתכנית זו תוצע גם תכנית תיעוש נרחבת לגדה המערבית ולגדה המזרחית, כולל הגברת הספקת החשמל בצמוד למפעלי המתקת מי-ים.
- ישראל מוכנה להגיש סיוע טכני לביצוע המשימות הנ"ל, אם תתבקש על ידי מדינות ערב.

(ו) הצגת עניינינו כלפי חוץ

- (1) כל התכנית דלעיל הינה סודית בהחלט ופנימית.
- (2) בהופעות פומביות אין להכנס לפרטי התכנית, אלא להציג התביעה לחוזי שלום עם ארצות ערב השכנות, תוך ציון ההזדמנות ההיסטורית שנוצרה לכך.
- (3) בשיחות עם ממשלת ארה"ב יש להסתפק בהצגת התביעה לשלום עם מצרים ועם סוריה כמפורט בסעיפים א' ו-ב' דלעיל.
- (4) לגבי רצועת עזה והגדה המערבית יש להסתפק, בשלב זה, בהודעה כי אנו מחפשים פתרון לבעיית הפליטים, לפי הקווים שפורטו בסעיף ה' דלעיל.

* * *